

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXII

Нови Сад, септембар 1990
Број 9

САДРЖАЈ

ТРИБИНА

Милорад Ботић

Неке примедбе на Нацрт устава Србије

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Мр Биљана Ђурићин

Свједок као доказно средство у парници

Коста М. Месаровић

Противизвршење

ПРИКАЗИ

Мирослав Здјелар

Милорад Ботић: *Локвањи*

ПРАВНА ПРАКСА

ХЛ заједничка седница Савезног суда, републичких
и покрајинских врховних судова и Врховног
војног суда (23. и 24. маја 1989)

САОПШТЕЊА

Са седнице Савеза републичких и покрајинских
адвокатских комора ЈугославијеИз позива за Осми конгрес Уједињених нација о
спречавању злочина и о поступку према пре-
ступницима (Хавана, август – септембар 1990)

Из седнице Управног одбора

Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК“ Адвокатске коморе Војводине
О Д Л И К О В А Н
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом

C O N T E N T S

TRIBUNE

- Milorad Botić   Some comments on the Draft of the Constitution
of Serbia

ARTICLES AND DISCUSSIONS

- Mr Biljana Đuričin   Witness as source of evidence in lawsuit
Kosta M. Mesarović   Counterexecution

REVIEWS

- Miroslav Zdjelar   Milorad Botić: *Water lilies*

LAW PRACTICE

- XL joint session of the Federal Court, republic
and provincial supreme courts and the
Supreme Military Court (23 and 24 May, 1989)

ANNOUNCEMENTS

- From the session of the Association of Republic
and Provincial Bars of Yugoslavia
From the invitation to The Eighth Congress of
United Nations on crime prevention and on
treatment of violators (Havana, August-Sep-
tember 1990)
From the session of the Administration Committee

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXII

Нови Сад, септембар 1990.

Број 9

Т Р И Б И Н А

НЕКЕ ПРИМЕДБЕ НА НАЦРТ УСТАВА СРБИЈЕ

Нацрт новог устава Србије, који је дат на јавну расправу, донет је на основу одговарајућих прописа недавно примљених амандмана на Устав Србије, а и законске процедуре која га прати, те са правног становишта поступак не подлеже основаним приговорима.

Међутим, са политичког гледишта стоје неколико врло значајних приговора.

Рок за јавну дискусију је и сувише кратак (месец дана) а и постављен у најнепогодније време (август). Интересовање за нови Устав у јавности је огромно а конституисане су и разне политичке странке које су једва у стању да изнесу своја становишта. Ради се о сасвим новом концепту друштвеног и државног живота о чему није довољно да изрази своје погледе само једна, владајућа странка, макар и преко легалних органа и по законској процедури. Нацрт устава који се нуди израђен је у Скупштини коју чине д е л е г а т и, по партијској припадности, са малим изузетком, чланови сада већ непостојећег Савеза комуниста Србије. Спровођење референдума ради задобијања политичког легитимитета Скупштини за доношење новог Устава само делимично отклања недостатак политичког легитимитета чланова Скупштине, који су остали без политичке организације која их је кандидовала и чију су политику спроводили у раду Скупштине. Тако се стекла још једна необична особеност нашег политичког живота. Дошли смо, дакле, до непартијске скупштине на сасвим ненамеран начин. Ова и оваква Скупштина треба да донесе Устав и да спроведе вишепартијске изборе за нови п а р л а м е н т. Сасвим је јасно да тек основане странке не могу лака срца прихватити овакву ситуацију, јер се ствари дешавају без њиховог учешћа. Зато је основано очекивати да понуђени Устав неће бити дугог века, бар не у целини. Политичке странке имаће итекако своје захтеве за измену и допуну Устава а можда и за другачији концепт. Устав ће тек отворити правни основ за преображај друштва из досадаш-

њег друштвено-економског и друштвено-политичког система — у савремену правну државу, засновану на политичком плурализму и систему слободног тржишног привређивања. Нацрт је учинио у том правцу прве кораке, отворио претпоставке за такав развитак и зато га оцењујемо *прелазним уставом*. Прелазни је и због тога што је неизвесно у каквом ће се односу наћи Србија са другим републикама које сачињавају Југославију, односно у каквом ће бити односу са федерацијом или конфедерацијом југословенске заједнице. Биће нужна одговарајућа усаглашавања, чак и другачија решења.

Како је *Гласник* отворио своје странице за прилоге који могу допринети „животнијој садржини” текста Нацрта и поред горе наведених општих примедба дајемо и неколико примедба о тексту Нацрта.

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ. Ово поглавље садржи основне принципе на којима се изграђује „демократска држава српског народа и делова других народа и народности који у њој живе, заснована на владавини права и социјалној правди.”

Декларише се принцип народног суверенитета, јавности рада државних органа, јединственост територије. Уврштено је и освештано демократско начело да је слободно све што уставом и законом није забрањено. Све су то начела опште цивилизацијске тековине човечанства.

Уставне норме пак, из овог поглавља, подлежу озбиљнијим примедбама. Тако дефиниција (назив) државе неосновано и неадекватно има ознаку „Социјалистичка Република Србија”. Понуђени назив „социјалистичка”, као идејно-политичка одредница државе не одговара ни Нацртом предвиђеним друштвено-економским нити друштвено-политичким односима. По уставним одредбама не би се могло рећи да је то социјалистичка држава. Пре би се рекло да је социјална држава у савременом смислу значења (социјална правда). Зато треба епитет социјалистичка испред републике — б р и с а т и . Нацрт је изгубио све битне одлике социјалистичке државе (истина још задржава „друштвену својину”, али јој не даје примат) а даћи њен развитак води у друштво индивидуалне, приватне својине и грађанске једнакости.

Председништво републике — брисати. Треба се одредити за шефа државе у личности председника. Председништво, као колективни орган неефикасно је и гломазно тело. Сем тога, асоцира (и иритира) на досадашња председништва, која су нам цабе оптерећавали буџет. У одредбама Устава о републичким органима (поглавље V) дају се Председништву, односно Председнику широка овлашћења (нешто редуцирани председнички систем). Као у парламентарним монархијама, чак и више. Уосталом, сведоци смо појави монархистичких одређења и неких нових партија.

Питање положаја шефа државе треба свестраније осветлити па и нешто другачије поставити, за овај случај за то немамо ни времена, а ваљда нити преке потребе, јер о том питању треба да изграде своја становишта нове странке.

У дискусијама преко штампе много се расправља о државним симболима. Нацрт устава у чл. 10. помиње ове симболе: грб, застава, химна. Држимо да Србија има своје симболе и да их само треба вратити у званичну употребу. Сви су истовремено и српски национални, а и историјски симболи. То су застава, грб и химна, са којима је Србија 1918. год. ушла у југословенску заједницу. Са њима је стварана нова српска држава у борби са Турцима, ове симболе су Срби у својим сеобама носили собом у Аустријску монархију, делом су ушли у прву Југославију, чувала их је Српска православна црква, а и *никада нису потиснути из свести народа* и поред нових симбола у Југославији (и Србији) после Другог светског рата, који су остали неразумљиви и страни, са неизворним садржајима и порукама. Народима се не могу одузети историја, традиције и особена обележја, без обзира на политичке промене.

Нацрт устава задржао је много оспоравани термин „народности”, за припаднике националних мањина. У јавној дискусији многи инсистирају да се нејасан и неадекватни термин „народност” замени са сасвим јасним термином „национална мањина”. Појам народности уведен је по први пут у Устав из 1974. год. Нису нам познати разлози — побуде и основа, за насталу измену, али смо осведочени да је новоуведени термин изазвао многе неспоразуме и неприлике. Тако су представници шиптарске мањине свој статус народности искористили да траже своју републику Косово, на територији српске државе (Србије), што као национална мањина не би могли тражити. Шта више из свога новог статуса изводе и своје право на самоопредељење до оцепљења, које право имају само народи, а нигде у свету и народне (националне) мањине.

У нашој (уставно) правној теорији, до Устава из 1974, појам народности није означавао националне мањине, већ је био синоним за народ, нацију (народности, народни). По свему судећи овим термином желело се оформити *нов (уставно) правни појам* за припаднике делова народа који имају своју матичну државу, а живе у Југославији (Србији), дакле за националну мањину, који термин употребљавају свугде у савременим државама (у међународном праву). У лингвистици овај потез нема основа. Лингвистички реч народност синоним је за народ, нацију уопште, а не за неку посебну категорију народа. Тако се у документима између два рата (и у разним упитницима и формуларима) уписивала народна припадност свих лица (српски, хрватски, мађарски, словачки, италијански и др.) Стога, да би се разрешиле нејасноће и друге могуће неповољне импликације из Нацрта треба брисати термин народности и поново увести одредницу — националне мањине, нашта Нацрт и своди у своме третману припаднике народа који имају своју националну, матичну државу.

У Нацрту (чл. 4) прокламују се јединственост и недељивост територије државе, а констатује се (чл. 5) да у Републици „постоје” Аутономна Покрајина Војводина и Косово. Именују се као „тери-

торијалне аутономије”. Неспретне, непрецизне и нејасне уставне формулације. У поглављу VI — Територијална организација Републике, не разазнајемо поуздано о каквој се територијалној аутономији ради. Да ли о политичко-територијалној аутономији одређених подручја државе Србије или о административно-културној самоуправи ове две покрајине. Немамо ни времена ни простора да се упуштамо у теоретска разматрања питања аутономија и самоуправа (локалних и региона) и за сада се можемо задовољити са предвиђеним статусом ове две покрајине (можда боље — *области*) које су Нацртом сведене од територијално-политичке као федералних јединица (елементи државности) на политичко-територијалну самоуправу.

Велику збрку аутономног организовања политичког уређења државе дала је совјетска наука, разуме се и пракса, за којом се повела социјалистичка Југославија, бар у односу на Србију.

Подсетимо се да нам је др Јован Ђорђевић, професор уставног права, томовима књига ово објашњавао као наш велики допринос светској науци. Време је да се позабавимо теоријама о политичко-територијалним самоуправама, о самоуправама општина (градава) и региона, те да на тим теоријама а и примерима унутрашњих организација демократских држава, изнађемо нама одговарајуће облике државно-политичког, управног и културног самоорганизовања и организовања. Совјетски модел нас је (Србе) скупо стајао. Данас је — чини нам се — и овај Нацрт за почетак прихватљив.

Што се службеног језика тиче (чл. 7. Нацрта) држимо да српскохрватски језик треба *једини* да буде у *с л у ж б е н о ј* употреби, док остали језици (са српскохрватским, разуме се) у *ј а в н о ј* и приватној употреби. Према Бечком и Новосадском договору овај језик има два писма — ћирилица и латиница, па им по логици ствари треба признати равноправност. Мађински језици нигде на свету нису службени језици националних држава (а Србија је, треба јасно истаћи, национална, српска држава) која има свој језик (државни) и на коме мора доносити сва своја акта (службени). Другачије би опет „богатили науку и праксу”, као пионири нереалних експеримената. Ништа није необично и недопустиво, тражити од сваког држављанина да зна државни језик, као што је то у САД, са енглеским, у Француској са француским, у Италији са талијанским, Турској са турским и др. Да истакнемо само несхватљиву одредбу Устава Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине (чл. 233) која је у службени језик поред српскохрватског произвела и хрваткосрпски (као да је то различит језик од српскохрватског), мађарски, словачки, румунски и русински језик. И још изрекла да су сви текстови *а у т е н т и ч н и*. Какво богатство политичке домишљавости! Законом иначе обезбедити сваког грађанина да не буде ускраћен у својим правима ако не зна службени језик, као и за служење другим језицима (тумачи, преводиоци и сл). Свесни смо да ова питања остају отворена за даља претресања и евентуално другачија решења, но засада би нови Устав бар донекле вратио значај и углед језика Срба у њиховој

држави, који је био умањиван и потцењиван, а и што би допринели ефикасности и појевтинењу државних служби, које су биле оптерећене многојезичким баластом.

Свакако да текст Нацрта и у другим поглављима заслужује пажњу и тражи боља решења, но за ову прилику ћемо се задржати још само на *п р а в о с у ђ у*, за чега су читаоци *Гласника* посебно заинтересовани.

Нацрт од чл. 97. до 107. говори о судовима и јавном тужилаштву. У судовању се и надаље задржавају и „*грађани као судије*”. Значи, досадашњи тип југословенске пороте. Остатак совјетског присудитељског система. Стаљински устав из 1936 (чл. 103) имао је познату одредбу: „Сви предмети у свим судовима разматрају се уз учешће народних присудитеља”. За овом одредбом били су се повели сви правосудни системи држава после Другог светског рата, уређени по совјетском моделу, па и наше правосуђе. Ради се о примени бољшевичког начела о „учешћу маса у судовању”, богато искоришћеном да се у судовање уведу лаици — послушници режима. Наши присудитељи из првих прописа о судовању, модифицирали су се (само називом углавном) у судије поротнике. Ти присудитељи, касније судије — поротници обавезно су чланови већа свих судова сем жалбених. Посебно је неразумљиво да су ангажовани и у грађанским већима која често расправљају врло компликоване односе међу странкама и сложена правна питања, што ови нити знају нити разумеју, а имају иста овлашћења као и стручни судија. Само су тежак баласт председнику већа, редовном судији. Присутни грађани! Није много боље ни у кривичним већима. Треба увести систем да редовни судови (судови опште надлежности) суде у већу стручних судија или са судијом појединцем, који морају бити стручно оспособљени за вршење ове функције. Законом се може уредити учешће поротника у суђењу пред специјалним судовима и за неке врсте кривичних дела. Разуме се да се законом о судовима и у поступцима има изградити профил поротника (пороте) и установити њихова овлашћења, по узору на оне европске правне системе, где је порота оправдала своје учешће у судовању. Те „грађане судије” брисати из Нацрта.

Пледирамо и за поновно увођење апелационих судова по узору на предратно правосудно законодавство, односно правне системе у правно развијеним државама и солидно организованом судовању. Врховни суд био би касациони суд. Садашње двостепено судовање брани се код нас ради брзине и ефикасности рада судова а држимо да се брзина и ефикасност може постићи бољом организацијом пословања, већом одговорношћу сталних и независних судија и попуњавањем судова већим бројем судских приправника са одговарајућим стажом, из чијих редова треба постављати (бирати) судије. За Устав оволико доста. Остало има да разради правосудно законодавство законима и пратећим прописима.

Овај одељак о правосуђу треба надопунити и *а д в о к а т у р о м*. Адвокатура као независна и самостална јавна служба игра врло

значајну улогу у правосуђу. Она је данас у свим савременим државама фактор правосуђа (у кривичним предметима изједначена у значају са јавним (државним) тужилаштвом). Зато би требало додати нов члан (иза чл. 107): „Адвокатура је самостална и независна јавна служба, која пружа правну помоћ грађанима и другим правним субјектима под једнаким условима, у остваривању њихових слобода, права и на закону заснованих интереса”. Стога наслов поглавља треба да гласи: Судови, јавна тужилаштва и адвокатура.

Члан 64. Нацрта говори о јавним службама, но сматрамо да адвокатура треба да добије посебан статус *као независна и самостална јавна служба*, која је заправо занимање јавног поретка, а не обична делатност у смислу чл. 64. Нацрта.

Милорад Ботић

Мр Биљана Буричин

асистент Правног факултета у Титограду

СВЈЕДОК КАО ДОКАЗНО СРЕДСТВО У ПАРНИЦИ

ПОЈАМ СВЈЕДОКА. — Свједок је лице које суду даје исказ о опажању чињенице која се одиграла у прошлости, а која има правног значаја за рјешење предмета спора.¹ Свједок који чињеницу сам опажа било намјерно или случајно је непосредни (*testis rogatus*). Насупрот, свједок који је о спорној чињеници чуо од других лица је посредни (*testis de audiato*).² Примјера ради, свједок је лице које је присутно приликом закључења правног посла, али и лице које је од другог чуло да је закључен правни посао.

Присутно је схватање да се суд не служи свједоком, који је исту чињеницу сазнао тек по причању других. Начело непосредности налаже да се у сваком случају користе што непосреднији докази, јер ће се тако поузданије утврдити истина.³ Ако суд располаже таквим доказима, онда дилеме нема. Наш законодавац не прави разлику између ове двије врсте свједока, те их подједнако дозвољава. Уосталом, суд ће исказ

¹ Дет. вид: П. Логинов, Свидетельские показывание в советском гражданском процессе, М., 1956, стр. 3; М. Гурвич, Лекции по советскому гражданскому процессу, 1950, стр. 121; R. Pollak, System des österreichischen Zivilprozessrechtes, 1930, II, стр. 661; А. Борђевић, Теорија грађанског судског поступка, Бгд, 1923, II, стр. 86; Д. Аранђеловић, Грађанско процесно право краљевине Југославије, Бгд, 1934, II, ор. cit., стр. 99. каже: „Свједоци су од суда и парничних странака различита физичка лица која пред судом исказују своја опажања о чињеницама из прошлости о онима које су се десиле прије свједоковог исказа”.

² Дет. вид: M. Frank, Dairy of a D. A., New York: Halt, Renehart and Winston, 1960, стр. 182. Изјава свједока који репродукује чињеницу коју је својим чулом опазио је доказ прве руке („firsthand”); R. Walker, The english legal system, London, 1976, стр. 341.

³ Тако: С. Зуглиа, Грађански парнични поступак ФНРЈ, Зг, 1957, стр. 344. У Закону о поступку судском у грађанским парницама од 1865. г. (српски), у пар. 218. се каже: „Само јасно, одређено и на свом знању основано казивање свједока може бити доказ. А казивање свједока по чувењу других људи... не важи ништа”.

посредног свједока цијенити по свом увјерењу, на основу савјесне и брижљиве оцјене сваког доказа засебно и свих доказа заједно, као и на основу резултата цјелокупног поступка (чл. 8. Закона о парничном поступку).

Посебно интересантно је питање: да ли се свједок приликом давања исказа ограничава на саопштење свог чулног сазнања или, пак, даје и своје мишљење?⁴

Заступљено је гледиште да свједок пружа суду своје чулно сазнање, не дајући о опаженој чињеници мишљење. Свједоци нијесу позвани да доносе закључке и да дају свој суд о нечему, него само да искажу оно што су својим чулима опазили.⁵

Интересантно је гледиште Pollaka, који каже: „Свједок се може својим опажајима ослањати на ставове искуства и да чак исказује закључке између чињеница. Тек када закључивање надмашује опажање или кад закључци свједочења нијесу више закључци свакодневног живота, него су на примјер закључци правне природе, мијењају они природу изјаве у мишљење, на које не треба обратити пажњу зато што потиче од свједока.”⁶

Горње питање захтијева додатна објашњења, која су присутна у психологији.⁷

Сваки човјек има свој унутрашњи свијет који је најприје беспредметан. Предметним постаје тек примањем садржаја, догађаја преко својих чула (рецептора). Догађај који постоји у стварности и који изазива реакцију чула је надражај. Путем чула се надражај преноси у саопштење мозгу који је средиште нашег унутрашњег свијета. Сваки чулни орган има свој центар у нашем мозгу. У близини овог центра се налазе поља памћења и у њима доживљаји које смо имали остављају своје трагове. Према томе, постоји уска повезаност између центара чула и поља памћења. Стога саопштење које је дошло од чулног органа у начелу не остаје изоловано у свијести као осјећај, већ се повезује са траговима доживљаја које смо већ имали и чији су трагови остали у памћењу. Тако долази до размјене осјећаја и садржине искуства. Опажање се појављује као суд о битној садржини једног догађаја. Оно садржи више елемената него надражајем изазван осјећај, јер му то омогућава искуство. Обрађивање надражаја се одвија у мозгу. Сваки опажај је субјективни суд, а да би био тачан треба да се има искуство са

⁴ Једна од разлика између свједока и вјештака је и у мишљењу. Даље, свједок исказује о прошлим догађајима, а вјештак и о садашњим. Дет. вид.: Canstein, *Lehrbuch der Geschichte und Theorie des österreichischen Zivilprozessrechts*, 1882, стр. 925.

⁵ Тако: Б. Познић, *Грађанско процесно право*, Бг, 1980, стр. 258; С. Трива, *Грађанско парнично процесно право*, Зг, 1980, стр. 413, каже: „...дужност је свједока да обавијести суд само о субјективној регистрацији релевантног догађаја, о свом знању, не о свом мишљењу о збивању које је запазио”. Супротно је присутно у совјетској процесној науци. Дет. вид.: Логинов, *op. cit.*, стр. 28; А. Ратинов, *Судебная психология для следователя*, М., 1967, стр. 184. У нашој судској пракси вид. одлуку СВС, објав. у „Правном животу”, 1957, бр. 5–6.

⁶ Pollak, II, *op. cit.*, стр. 661

⁷ Дет. вид.: В. Johnson, *The psychology of thought and judgment*, New York, 1955.

којим се располаже у датом тренутку.⁸ Стварање суда о догађају се одвија несвјесно, спонтано, тако да човјек доживљава готов догађај као нешто што је искључиво чулно.

Овако посматрано, свједок не износи чиста опажања, него с њима несвјесно помиштане судове, које је извео из својих опажаја. Опажајним судом су чулни опажаји могући да се саопште суду. Када би се из тих опажаја издвојио суд о њима, онда се не би могли провјерити, а тиме ни оцијенити свједоков исказ.⁹ Тако, на примјер, свједок исказе да је видио аутомобил, он је другим ријечима исказао да је на темељу неких спољашњих обилежја виђене појаве донио суд да је то аутомобил. Овдје је повезан осјећај са искуством и несвјесно стварање суда.

Насупрот несвјесним судовима, присутни су и свјесни судови свједока. Примјера ради, то је исказ свједока да је стан неупотребљив или да је једна особа неморална. Суд оцјењује исказ свједока о прошлим чињеницама, а суд о правној природи сам доноси. Но то не значи да се суд свједока и суда не могу поклопити. Пренесено на наведени примјер, значи да је и суд дошао до закључка да је стан неупотребљив. Дешава се да свједок из објективних разлога не може да изнесе чињеницу, него само суд о њој. У тој ситуацији би требао да се провјери његов суд, а не да се просто одбаци или прихвати, при чему би се узели у обзир субјективни и објективни фактори (поштење, ступањ пажње, способност репродукције коју има свједок итд.).

Када су у питању посредни свједоци, тешко је одвојити у њиховом исказу чињенице које су опажали од судова. Разлог је у томе што они нијесу непосредно опажали, већ преко других лица. Суд у том случају треба да примијени правилно саслушавање, посебно водећи рачуна о постављању питања свједоку (чл. 244. Закона).¹⁰

С обзиром да свједок износи пред суд своје опажање о чињеници у прошлости, он је незамјењив.

КО МОЖЕ БИТИ СВЈЕДОК. — У Закону о парничном поступку се каже да се као свједоци могу саслушати само лица која су способна да дају обавјештења о чињеницама које се доказују (чл. 235. ст. 2). Законодавац не прописује одређени узраст као услов за свједочење, па се могу у тој улози појавити како малолетна, тако и пунољетна лица. Као свједок се може појавити и лице са неким физичким недостатком (слијепо, немо, глуво). Међутим, такво лице неће моћи да свједочи о ономе што својим чулним недостатком није могло да региструје. Тако, слијепо лице не може да свједочи о чињеницама које се опажају посматрањем путем чула вида. Сродство (све врсте), однос усвојења и

⁸ Н. Rocracher, Grundlagen der allgemeinen Psychologie, Berlin, 1962, стр. 106, каже да „се поједини осјети једним надражајем допуњују у представи на основу искуства и тиме настаје из било којег датог комплекса осјета — опажена ствар”.

⁹ Дет. вид: А. Hellwig, Psychologie und Vernehmungstechnik bei Totbestandsermittlungen, Stuttgart, 1951, стр. 124.

¹⁰ У даљем тексту ће се употребити наведена скраћеница, која се односи на Закон о парничном поступку, објав. у „Сл. листу СФРЈ”, бр. 4/77.

старатељства, нијесу разлози због којих неко од тих лица не би могло бити саслушано као свједок. Њихов исказ суд ће цијенити сходно одредби чл. 8. Закона. У својству свједока се може да појави и лице које располаже стручним знањем (свједок — вјештак) које је потребно за разумјевање опажене чињенице. Обични супарничар и умјешач, такође, могу бити саслушани као свједоци.

Странка и њен законски заступник не могу бити саслушани као свједоци. Законодавац није одредио да се пуномоћник странке не може саслушати као свједок. Суд не може унапријед оцијенити његов исказ као невјеродостојан, само зато што је пуномоћник странке.¹¹ Пуномоћник који предлаже себе да буде саслушан као свједок у спору у којем он учествује као пуномоћник једне од странака, мора претходно да оцијени да ли постоји његова дужност по одредбама кодекса адвокатске етике да ускрати свједочење у том спору.¹² Судија или судија поротник не могу бити у својству свједока у спору који се одржава пред њиховим вијећем. Међутим, они могу да траже изузеће од тог предмета и могућност да се појаве као свједоци пред другим вијећем.¹³ Као свједок се не може саслушати ни лице које, због стања своје свијести у вријеме када су се чињенице догодиле није било способно да их опази или које због таквог разлога није способно да своје опажање репродукује пред судом у вријеме када треба да буде саслушано.¹⁴ Таква стања су: душевна болест, пролазни поремећаји, слабоумност, итд.

ДУЖНОСТ СВЕДОЧЕЊА. — Сведочење је општа грађанска дужност. У себи обухвата:

Прво, свједок је дужан да приступи суду, а то се врши путем уредног достављања позива (чл. 242. Закона). У позиву се, поред осталог, морају навести последице неоправданог изостанка (чл. 248) као и право на накнаду трошкова (чл. 249. Закона). Законодавац је предвидио низ принудних мјера према непокорном свједоку. Ако свједок и поред уредног позива не приступи суду, новчано ће се казнити и осудити на трошкове привођења. Исте мјере ће се предузети и ако се свједок неоправдано удаљи са лица мјеста саслушања. Неће се сматрати непокорним свједок који је уредно позван на рочиште, али му нијесу плаћени трошкови потребни за долазак.¹⁵ Ове мјере су усмјерене ка томе да наведу свједока да поштује дужност свједочења. Ако ни оне не дају резултате у спору, суду не преостаје ништа друго него да потражи други извор информација за доказивање спорне чињенице.

¹¹ Вид: одлуку Округног суда у Бјеловару, Бж. бр. 94/80, необ.

¹² Вид: одлуку Врховног суда Хрватске, Гж. бр. 319/80.

¹³ Дет. вид: Sauer, Grundlagen des Prozessrechts, 1919, стр. 308 и Pollak, II, op. cit., стр. 666 и даље.

¹⁴ Б. Марковић, О доказу у кривичном поступку, Бг, 1921, стр. 344, говори о апсолутно неспособним свједоцима.

¹⁵ Вид: одлуку Вишег привредног суда Србије, Пж. 2976/73, необ. „Без обзира што је свједоку уручен позив за рочиште, он не може бити кажњен због неодржавања, ако му претходно нијесу били обезбјеђени путни трошкови доласка у суд ради свједочења”.

Друго, свједок је дужан да да исказ.

Треће, свједок је дужан да говори истину. За лажно свједочење је предвиђена кривична одговорност (чл. 195. ст. 1. Кривичног закона Црне Горе). „Али правда ће умјети да осуди и шчепа коваче и свједоке лажи”.¹⁶ Њено утврђивање је један од разлога за понављање парничног поступка (чл. 421. ст. 2. тач. 6. Закона). Дужност говорења истине од стране свједока је још једна потврда важности коју законодавац придаје истини. Уствари, начело говорења истине се појављује као једино дозвољено и ефикасно средство за сузбијање непоштеног парничења, за стварање правне културе и хуманизације односа у парници, за стварање правилне и истините одлуке.¹⁷ Њега у крајњем опредјељују разлози правне политике да само тачна пресуда значи добро правосуђе. Стога суд треба увијек да има на уму мисао да свака неправилна одлука слаби његовом угледу и потврђује оно старо правило „боље је мршаво поравнање, него дебела парница”.¹⁸

Четврто, суд може одлучити да свједок положи заклетву на исказ који је дао (чл. 246. ст. 1. Закона). Одредба указује да заклетва нема обавезан карактер.¹⁹ Неће се заклинати свједоци који у часу саслушања нијесу пунољетни или не могу схватити значај заклетве. Само упозорење свједоку да говори истину је довољно и без заклетве. Човјек који има намјеру да изнесе лаж ће то урадити и поред тога што се заклео. Уосталом, заклетва нема религиозни карактер. Исказ свједока који се заклео и који је одбио да се закуне, суд ће цијенити сходно чл. 8. Закона.²⁰

ЗАБРАНА САСЛУШАЊА И ПРАВО НА УСКРАЂИВАЊЕ СВЈЕДОЧЕЊА. — Суд не смије саслушати као свједока лице које би својим исказом повриједило дужност чувања службене или војне тајне, док га надлежни орган не ослободи те дужности (чл. 236. Закона). До ослобађања такво лице је дужно да ускрати свој исказ. На ово суд пази *ex officio*, те не смије саслушати такво лице иако је оно спремно да без одобрења исказује. Поступање супротно одредби чл. 236. Закона представља релативно битну повреду одредаба парничног поступка.²¹

Адвокат је дужан да одбије свједочење о ономе што му је странка повјерила као свом браниоцу у кривичном поступку (чл. 39. Закона о адвокатури).

Одређена лица због саме природе посла који обављају могу ускратити право да свједоче о чињеницама које су сазнали у вршењу

¹⁶ Хераклит, Фрагменти, 1985, стр. 52.

¹⁷ Дет. вид.: F. Lent, Wahrheits und Aufklärungspflicht im Zivilprozess, B., 1942, стр. 51; A. Schönke, Lehrbuch des Zivilprozessrechts, K., 1956, стр. 46; А. Маркићевић, Поштење и савјесност у грађанској парници, 1972, стр. 139.

¹⁸ Gerard Cony et Jean Fayer, Procedure civile, P., 1956, стр. 44.

¹⁹ У предатном праву заклетви се придавао већи значај, дет. вид.: Аранђеловић, *op. cit.*, стр. 103.

²⁰ Дет. вид.: Г. Најман, Коментар грађанског парничног поступка, II, Б., 1935, стр. 999 и даље.

²¹ Вид. одредбу чл. 228. Закона о кривичном поступку.

своје дјелатности. При том је довољно да разлог који доводи до ускраћења свједочења учине вјероватним (чл. 240. ст. 1. Закона). Тако, свједок има право да ускрати свједочење (чл. 237. Закона):

1) о ономе што му је странка повјерила као свом пуномоћнику
2) о ономе што му је странка или друга особа повјерила као свом вјерском исповједнику

3) о ономе што је сазнао као лекар, адвокат или у обављању неке друге дјелатности, ако постоји обавеза да се као тајна чува оно што се сазна у вршењу те дјелатности.

Странка може дати сагласност свједоку да свједочи о чињеницама о којим би свједок имао право да ускрати свједочење. У том случају предложени свједок се не може позивати на право да ускрати свједочење.

У одредби чл. 62. Кривичног закона Црне Горе се каже да ће се казнити адвокат, лекар, итд. ако неовлашћено открију тајну коју су сазнали у вршењу свог позива. Ипак, у случају откривања тајне у општем интересу или у интересу другог лица који је претежнији од интереса чувања тајне, кажњавање ће изостати (чл. 62. ст. 2. Кривичног закона Црне Горе). Ако свједок неовлашћено открије тајну, сматра се да суд може своју одлуку заснивати на резултату доказивања исказивањем таквог свједока.²²

Од права на ускраћивање свједочења треба да се разликује право на ускраћивање одговора на поједина питања. Свједок може ускратити одговор на поједина питања ако за то постоје важни разлози, а нарочито ако би својим одговором на то питање изложио тешкој срамоти, знатној имовинској штети или кривичном гоњењу себе или своје сроднике по крви у првој линији до било којег степена, у побочној линији до трећег степена закључно, свог брачног друга или сродника по тазбини до другог степена и онда када је брак престао, стараоца, стараника, усвојеноца или усвојеника (чл. 238. Закона). Који су то важни разлози одлучиће суд, што значи да оцјени суда подлијеже сваки разлог, а не само онај који наводи законодавац као тешка срамота, знатна имовинска штета или кривично гоњење.²³

Ако би се стриктно спроводило горње правило, долазило би до немогућности функционисања правног промета. Стога је законодавац следећом одредбом прописао да свједок, ипак, нема право да због опасности од какве имовинске штете ускрати одговор на питања (чл. 239. Закона):

1) о правним пословима при којима је био присутан као свједок;²⁴

²² Тако: Зуглиа, *op. cit.*, стр. 345.

²³ Дет. вид.: Трива, *op. cit.*, стр. 415, каже: „Ово наоко једноставно правило, ствара низ тешкоћа у практичној примјени јер ће често чињење вјероватним околности због којих би ускраћивање одговора било оправдано имплицирати изношење управо онога о чему свједок не жели да говори”.

²⁴ Зуглиа говори о тзв. пословним свједоцима, *op. cit.*, стр. 346. Таква лица су већ својим добровољним учешћем приликом склапања правног посла преузела и ризик за штету која им отуда може бити нанијета, па ако нијесу жељела ризик могла су на вријеме одустати да учествују у склапању правног посла. Тиме би странка одабрала друге свједоке.

2) о радњама које је у погледу спорног односа преузео као правни претходник или заступник једне од странака;

3) о чињеницама које се тичу имовинских односа условљених породичном или брачном везом;

4) о чињеницама које се односе на рођење или склапање брака;

5) као и кад је свједок на основу посебних прописа дужан поднијети пријаву или дати изјаву о чињеници о којој треба да свједочи.

Међутим, наведена лица би могла ускратити одговор на поједина питања, ако наведу неки други разлог, а суд установи да се ради о разлогу који је важан.

ИЗВОЂЕЊЕ ДОКАЗА САСЛУШАЊЕМ СВЈЕДОКА. — Предлог за саслушање свједока подноси странка. Она то може да учини већ у тужби, писменом одговору на тужбу, на припремном рочишту итд. У предлогу је потребно навести због којих је околности потребно саслушати свједока да би суд могао да оцијени да ли је извођење овог доказа неопходно за утврђивање чињеничног стања (чл. 241. Закона). О предлогу странке одлучује суд. Он може да дозволи саслушање свједока, може да одбије извођење доказа, може своју одлуку о одобрењу опозвати, под условом да доказ није изведен. Исто тако и странка може да одустане од свједока којег је предложила. Међутим, такву изјаву она мора да поднесе прије него је свједок саслушан, јер у противном, свједок је дао исказ и суд ће тај исказ цијенити сходно чл. 8. Закона.

Извођење доказа саслушањем свједока се врши у суду на рочишту за главну расправу. Изузетно оно се може извести и у стану свједока, ако то захтјевају здравствени или други оправдани разлози. Саслушање свједока може да изведе и замољени судија (чл. 224. Закона). Током поступања замољеног судије свједок може да укаже и на неки доказ који се није тражио замолницом. Замољени судија је овлашћен да изведе и такав доказ ако сматра да је то цјелисходно (чл. 225. Закона). Овакав доказ није обавезан за суд који води поступак и који је замолницом тражио извођење само одређеног доказа, но то не значи да суд не може извести и такав доказ. Одлуку о томе да ли ће га извести или не донијеће суд који води поступак на главној расправи.

Суд свједока саслушава појединачно и без присуства других свједока који ће се касније саслушати. Свједок одговор даје усмено (чл. 243. Закона). Међутим, од овог правила постоји изузетак. Глувом свједоку се питања постављају писмено, а ниједи свједок одговара писмено. Ако се овакав начин саслушања не може извести, позива се за ово лице тумач. При том ће суд тумача упозорити на дужност да вјерно пренесе питање и одговор који свједок даје. Изјава свједока мора бити дата ријечима, а не сматра се да је дата гестовима или другим знацима. Ово се не односи на лица са физичким недостацима која исказ дају преко тумача.

Одредба законодавца да свједок, по правилу, даје усмене одговоре је на мјесту. Свака прибелешка би садржавала више или мање свје-

доково мишљење, него што то садржи непосредно и спонтано дат исказ. Тиме свједочење не би постигло сврху због које се изводи: да свједок изнесе чињенице које је у прошлости опазио, тј. које су неопходне за правилно и потпуно чињенично стање.

После општих питања, свједок се позива да изнесе све што му је познато о чињеницама о којима треба да свједочи. Какво ће се питање поставити свједоку зависи од циља у којем се свједок испитује. Питања морају да буду јасна, прецизна, да проистичу једна из других.²⁵ Свако саслушавање судија треба да почне питањима о чињеницама које су му познате од других изведених доказа.

Свједоку је забрањено да се постављају сугестивна и капциозна питања.²⁶ Да би правилно оцијенио исказ свједока и његову поузданост, предсједник вијећа ће увијек питати свједока на који начин је дошао до опажаја о чињеницама.²⁷ Посебно је битно да се утврди да ли је свједок до тих опажаја дошао посредним или непосредним путем. Ако се искази свједока не слажу у погледу важних чињеница, суд може да суочи свједоке (чл. 244. ст. 3. Закона).

Суочавање (confrontation) је средство за утврђивање истинитости чињеница у погледу којих се свједоци не слажу. Ту је присутна она народна изрека „да ако је неко неком иза леђа казао да лаже, неће му то рећи у лице”. Суочавању не треба приступити одмах. Претходно треба свједока упозорити да се његов исказ не слаже са исказом другог свједока, па тек онда приступити суочавању. Судија треба да тражи од свједока који се суочавају да понове своје исказе, док се несагласност не отклони или док не буде јасно који ће се исказ задржати. Суочени ће се о свакој околности о којој се не слажу посебно саслушати и њихов одговор ће се унијети у записник.

Један од задатака судије је и у навођењу саслушаваног лица да говори. При том судија не смије да користи било какву принуду, а нарочито не ону психолошке природе.²⁸ Уколико судија покаже свједоку да детаљно познаје предмет, свједок може да схвати да је његов исказ сувишан. Свједоку треба улисти повјерење да оно што исказује је ново и битно за утврђивање истинитог стања. Сама та чињеница ће натјерати свједока да се максимално ангажује и усредсреди на свој исказ.

Свједок треба да на питања одговара прецизно, недвосмислено јасно, без сумњи или претпоставки, јер само такви одговори могу послужити да се утврди правилно и потпуно чињенично стање. Ако у свједоковом исказу има празнина, нејасноћа или противрјечности, предсједник вијећа може свједоку постављати питања ради провјера-

²⁵ Вид: одлуку ВС Војводине, Гж. 1231/81, необј.

²⁶ Дет. вид.: Р. Грајсберг, Психологија кривичног поступка, С., 1958, стр. 144.

²⁷ Трива истиче да се саслушање свједока обавља у три фазе, *op. cit.*, стр. 414; Аранђеловић помиње претходно испитивање и саслушање о самој ствари, *op. cit.*, стр. 109, књ. II; Н. Sperl, *Lehrbuch der bürgerlichen Rechtspflege*, W., 1925, 1930, I, 2, *op. cit.*, стр. 437.

²⁸ Грајсберг, *op. cit.*, стр. 134.

вања, допуне или разјашњења (чл. 244. ст. 1. Закона). Питање на које свједок избјегава да одговори, треба упорно постављати. Свједока који говори неистину не треба одмах на то упозоравати, већ му и даље постављати питања. На тај начин судија ће из разговора доћи до сазнања какве је природе лаж: намјерна, из непажње или заблуде.

ИСКАЗ СВЈЕДОКА. — Процесноправна наука је покушавала да пронађе који су то објективни критеријуми који би требало да обезбиједи суд од неистина код употребе свједока, као и да пронађу начине да се ово најчешће употребљавано доказно средство најбоље искористи. Који су то фактори који утичу на поузданост исказа свједока, најдоследније пружа теорија слободне оцјене доказа.

Оно што је посебно, у погледу свједочења учинила је да је негативне стране које свједока чине непоузданим свела на индивидуализацију. Није сваки свједок исти, треба га посматрати у склопу конкретног предмета, водећи рачуна о његовим индивидуалним карактеристикама. На тај начин се у круг свједока укључио и велики број лица која по законској доказној теорији нијесу могла да свједоче. Тако, по законској доказној теорији свједок који са странком има неки заједнички интерес, сматрао се у парници неупотребљивим. Међутим судија по слободном увјерењу цијени његов исказ, што показује да је такав свједок употребљиво доказно средство, и представља велики помак у односу на законску доказну теорију.

Истинитост исказа свједока зависи од: вољних и невољних чинилаца.

Свједочење је, по правилу, општа грађанска дужност. Свједок је дужан да се одазове позиву суда, да пружи исказ и да говори истину. Свједок је особа која најчешће присуствује најразличитијем склапању правних послова. Уствари, странке и иду за тим да у склапању послова међу њима учествују трећа лица. Свједок, по правилу не долази у суд да лаже. Међутим, то не значи да треба потпуно одбацити вољне чиниоце: заинтересованост у спору, сродство, пријатељство, мржњу итд. Када су у питању ови чиниоци, које суд може лако да открије, мора их приликом оцјене исказа свједока узети у обзир.

Грешке у свједочењу су далеко веће у области која улази у човјеков психички живот. Који су то узроци неистинитог исказа, а односе се на невољне чиниоце?

Један од узрока се може тражити у непоузданости човјековог опажања. Између онога што се опажа и самог опажаја не мора увијек да постоји подударност. Приликом свједочења свједок покушава да што вјерније представи свој опажај. Међутим, може да му промакне неки важан детаљ, јер није обратио довољну пажњу приликом опажања. Свједок може да има и неки чулни недостатак. Тај свој недостатак, свједок ће покушати да надокнади стварањем своје представе, а тиме одмах пада у грешку. Представа не мора да се подудара са оним што је постојало у стварности.

Други разлог је памћење. Оно је под утицајем: маште, предрасуда, сугестије, посебно оне која је друштвене природе. Тако, свједок властито опажање може да поистовјети са оним што је чуо да се говори у средини у којој живи. На памћење утиче и проток времена. Сигурно је да се најбоље запамте чињенице које су непосредно претходиле свједочењу. Затим, године старости, такође, остављају трагове на памћење. Старије особе се боље сјећају прошлих догађаја него садашњих.

Један од узрока се види и у репродукцији чињеница и самог споразумјевања приликом давања исказа. Свједок све што је опазио изражава путем говора. Ријечи могу да имају различита значења, па судија треба да свој рјечник прилагоди бар у контакту са свједоком његовим рјечником.

Према томе, узроци неистинитог исказа зависе од:

- 1) способности да се чулно опазе предмети и догађаји;
- 2) способности да се опажаји задрже у сјећању;
- 3) способности свједока да репродукује и изрази оно што је запамтио и
- 4) вољних чинилаца: љубави, мржње, пријатељства, пакости, итд.²⁹

Сви претходни недостаци су израз човјекове несавршености као психичког и друштвеног бића. Законска доказна теорија је покушала да на основу неких објективних критеријума створи правила о поузданости свједока. То је чинила на основу општег искуства и подижући га на ранг процесног правила, које се односило на све случајеве подједнако.³⁰ Међутим, оно што је заборавила је да се доказна вриједност исказа свједока мора да утврди у сваком конкретном случају, при чему се имају у виду и други докази изведени у том поступку. Суд ће у сваком конкретном случају цијенити да ли је свједок могао да види, чује, запамти, репродукује, да ли је био пристрасан итд. Једино ако се овако постави однос према свједоку, суд ће моћи да формира увјерење, из којег се види колико је исказ свједока поуздан био за утврђивање истине. Разумљиво да при том нијесу искључене ни грешке. Од суда зависи да те грешке искључи, или их бар сведе на разумну мјеру. Но то је већ питање праксе.

Приликом оцјене исказа свједока судија, поред испитивања способности свједока да пружи истинит исказ, упоређује га и са другим изведеним доказима. Суд сваки исказ свједока раздваја на његове саставне дјелове, упоређује га са другим исказима и доказима, па на основу тога формира своје увјерење о том доказу, да ли је истинит или није. На то га упућује одредба чл. 8. Закона о парничном поступку. У поступку

²⁹ Дет. вид: М. Legais, *Les regles de preuve en droit civile*, P., 1955, стр. 213; А. Дулов, *Вопросы судебной психологии*, Минск, 1970 и L. Potsman и P. Egon, *Experimental psychology*, New York, 1949.

³⁰ Р. Грајсберг, *op. cit.*, стр. 279, каже: „Ко вјерује да се ова висока вјештина може свести на употребу неколико шаблона, као што то мисле неки тумачи карактера, тежња за напретком га одводи у мрак недозвољених схватања. Истина се не може открити помоћу једноставних формула. Њој се може прићи само у зноју лица. Зато она награђује труд својом апсолутном вриједношћу и на тај начин оплемењује онога ко је пронађе”.

оцјене докази могу да се: подударају, допуњују или разилазе. Ако се искази свједока међу собом и са другим доказима подударају, суд их сматра поузданим. Ипак, искази два свједока који су подударни, подлијежу провјери да није у питању неки заједнички интерес, јер он може да доведе да су оба исказа лажна. Провјери подлијежу и искази који се не разилазе, а посебно што се упоређују са другим изведеним доказима.

ИСКАЗ СВЈЕДОКА У СУДСКОЈ ПРАКСИ. — Најчешће доказно средство у парници су свједоци. Управо код употребе овог доказног средства судови праве велике пропусте приликом оцјене њиховог исказа. Последица тога је погрешно и непотпуно утврђено чињенично стање.³¹ Анализирајући праксу црногорских судова код употребе свједока, могу се уочити следећи пропусти:

1) Суд се често приклања оној страни, било тужиоца или туженика, гдје има више свједока. Наилази се на одлуке да судија не вјерује свједоку, јер је у свом исказу усамљен. Заборавља се да су се баш појединци борили за истину и правду. За подсећање нека послужи Золина одбрана у спору против пуковника Драјфуса.³²

2) Суд узима исказ свједока као потпун доказ, при чему се ослања на неке субјективне карактеристике свједока да је старији, поштен човек, да није у сродству са странком, да није заинтересован за решење спора итд.

Првостепеном пресудом дјелимично је усвојен тужбени захтјев тужиоца, да му тужени исплати на име неввраћених товара сјена износ од 18.000,00 динара са каматом. Тужилац је изјавио жалбу којом тражи да му суд додијели и одређену количину грађе коју му је туженик одузео, а о којој се првостепени суд није изјаснио, те да се саслушају и други свједоци које је предложио, а не само они којима је суд поклатио вјеру, јер се ради о свједоцима који нијесу са странкама у сродству.³³

3) Суд подлијеже формализму у случају када се искази свједока међусобно искључују. Као по неком неписаном правилу прихвата један или други исказ. Доказна вриједност једног исказа је пољуљана већ тиме да постоји исказ другог свједока који тврди супротно. Суд заборавља да има пред собом и друге доказе.

4) Суд узима у подлогу своје одлуке и исказ свједока који је нејасан и противрјечи другим доказима. Разлоге за ово судови правдају прептерећеношћу послом, јер немају довољно времена да се посвете једној свесредној анализи исказа свједока. Суд као да заборавља да суштина оцјене исказа свједока није само у способности и особинама свједока, већ у томе да се суштина онога што је свједок исказао подудара са другим доказима у спору. Неки судови иду у крајност, па уопште не цијене исказ свједока.

³¹ Дет. вид: Б. Познић, Нека питања другостепеног парничног поступка, Архив за правне и друштвене науке, 1956, бр. 2; Трива, *Op. cit.*, стр. 547.

³² Вид. одлуку Округног суда у Титограду, Гж. бр. 971/86.

³³ Вид. одлуку Округног суда у Титограду, Гж. бр. 958/86.

Ослањајући се на исказ два саслушана свједока, првостепени суд је закључио да ограда на којој се повриједила тужитељица представља опасну ствар, па је у складу са тим тужени као њен ималац и одговоран за накнаду предметне штете.³⁴

Међутим, само на основу исказа саслушаних свједока, који се у довољној мјери нијесу ни изјаснили о изгледу ограде на којој је тужитељица повријеђена, првостепени суд није могао извести закључак да предметна ограда по својим својствима представља опасну ствар. Свједок, који је изјавио да је био очевидца несреће, није дао јасан и одређен исказ о томе како се тужитељица повриједила, а уз то није се изјаснио како је ограда изгледала. Ни други свједок није био јасан и разумљив, како у погледу штетног догађаја тако и самог описа ограде на којој се тужитељица повриједила. Тако непотпуни и неодређени искази свједока изискивали су нужно провођење увиђаја лица мјеста.

Првостепеном пресудом суда одбијен је као неоснован тужбени захтјев којим је тражено да се утврди да је тужилац до дана национализације био власник једне половине земљишта, а након тога носилац права коришћења, те да му тужени наводно право признају и трпе да се тужилац на наведеној некретнини укњижи.³⁵

Полазећи од исказа свједока који је са странком склопио уговор, првостепени суд је закључио да је приликом склапања уговора о купопродаји са тужиоцем дошло до погрешног означања земљишта, те да спорно земљиште није било предмет купопродаје. Имајући то у виду као и околност да се свједок није колебао приликом увиђаја, првостепени суд је закључио да спорна парцела тужиоцу није продата.

Међутим, само на основу исказа свједока који је у супротности са садржином уговора о купопродаји, првостепени суд није имао ослонац за такво рјешење предмета спора.

ЗНАЧАЈ СВЈЕДОКА. — Свједочење треба да буде израз поштења, части, достојанства једног човјека, јер човјек вриједи колико му други одреде. Свједоку треба дати повјерење, гледати у њему поштењем човјека, а не лажљивца, јер се на тај начин већ унапријед вријеђају моралне карактеристике свједока. У том правцу, свједочење треба уздизати на ниво једног етичког начела. Човјеку је много тежа морална одговорност, тежа му је санкција гриже савјести што је лажно свједочио, него кривична санкција. Теже му пада осуда околине, изазивање презира и подсмјеха. Таквом човјеку тешко да ће се икада више вјеровати, па чак и онда када буде говорио истину.

За лажно свједочење је предвиђена кривична одговорност. Веома је тешко утврдити мотиве зашто је неко намјерно или случајно дао лажан исказ, када се зна да постоји низ разлога који могу да утичу на свједоков исказ. Стога ни санкција не мора да постигне увијек ефекат. Боље је код свједока створити свијест да говори истину, јер она служи добром и узвишеном, па само тако има мјеста њеном постојању. А зар

³⁴ Вид. одлуку Окружног суда у Титограду, Гж. бр. 1071/86, у којој се каже: „Искази свједока на којима је засновано побијено решење, нијесу у довољној мјери јасни, да би на темељу истих могле бити чињенице правилно утврђене”.

³⁵ Вид. одлуке Окружног суда у Титограду, Гж. бр. 25/84 и Гж. бр. 1603/85.

исказ свједока који је истинит не служи нечем добром! Такав исказ доприноси правилном рјешењу спорног односа, угледу судске одлуке и тријумфу истине и правде.

Илузорно је очекивати да ће свједок увијек говорити истину. Увијек ће бити оних који говоре истину, али и оних који лажу. Међутим, мора се развијати свијест о моралној и друштвеној одговорности свједока. У томе је велика улога суда. У парници највећи број правних послова се склапа писмено, па се и они закључени усмено, писмено потврђују. Стога су у парници, бар уопштено говорећи, више присутне исправе. Међутим, то не значи да су свјedoци у подријеђеном положају. Уствари, ова два доказна средства иду упоредо, законодавац их подједнако третира и свако ако се правилно употреби може да има пуну вриједност. Но, у контакту са свједоцима мора се поступати крајње пажљиво и бити свјестан да жива ријеч може да пружи више, него мртво слово на папиру. Није свједок крив што не говори истину, поготово ако је она производ несвјесног, него суд који је дозволио да му та неистина промакне и угради је у своју одлуку. Стога акценат треба да се стави и на одговорности судије, јер њега веже законска обавеза да у поступку утврди истину.

Коста М. Месаровић
адвокат у Београду

ПРОТИВИЗВРШЕЊЕ

Када извршење буде проведено, под одређеним условима, дужник може поднети предлог за противизвршење, захтевајући да му поверилац врати оно што је извршењем добио.

Противизвршење (реегзекуција), као институт извршног поступка, био је предвиђен и у предратном Закону о извршењу и обезбеђењу, чије су се одредбе примењивале као правна правила до доношења Закона о извршном поступку.

Према параграфу 45. Закона о извршењу и обезбеђењу, на основу извршног наслова, који је правоснажно укинут или је проглашен неваљаним, или да је без учинка, или у целини или делимично преиначен, извршење проведено, или када је извршеник у току извршног поступка сам намирио захтев из извршног наслова, извршеник је могао предложити да му извршни Суд дозволи противизвршења у циљу да му ранији тражилац извршења поврати оно што му је на основу поменутог извршног наслова дато.

Сврха противизвршења је да извршеник кратким путем, без новог спора, поврати оно што је у току извршења од њега неоправдано узето, било да је урађено на основу извршног наслова који је касније укинут, поништен, преиначен, или је проглашен без учинка, било зато што је сам извршеник испунио своју обавезу пошто је извршни поступак већ био покренут.

У нашем новом Закону о извршном поступку, институт против извршења је уређен по узору на правна правила предратног права, с тим што је нешто измењен у односу на његову временску употребу, јер је везан за одређени рок.

1. РАЗЛОЗИ ЗА ПРОТИВИЗВРШЕЊЕ. — Према одредбама члана 59. ст. 1. тач. 1. Закона противизвршење се може дозволити само са четири таксативно набројана разлога:

1. Ако је извршна исправа правоснажно укинута, преиначена, поништена или стављена ван снаге;

2. ако је дужник у току извршног поступка добровољно измирио повериочево потраживање;

3. ако је решење о извршењу правоснажно укинута или преиначено; и

4. ако је извршење које је спроведено на новчаним средствима која се воде на рачуну дужника код Службе друштвеног књиговодства или исплатом у готовом новцу (чл. 199. ЗИП) проглашено недопуштеним.

Ниједан други разлог сем набројаних не може бити основ за противизвршење.

Мада су наведени разлози јасни, ипак ваља указати на следеће:

Ad 1: Извршна исправа мора бити правоснажно укинута, поништена или преиначена. Међутим, ако је извршна исправа, на пример поводом предлога за понављање поступка решењем само укинута а исто није постало правоснажно, онда оно не представља подобан основ за противизвршење.

Ad 2: Противизвршењу може бити само места ако је дужник у току извршног поступка измирио повериочево потраживање. Према томе, ако је дужник било пре настанка извршне исправе, било после настанка извршне исправе, а пре почетка извршења добровољно намирио обавезу, он нема услова да се користи установом противизвршења, већ једино тужбом по основу неоснованог обогађења.

Ad 3: Решење о извршењу мора бити правоснажно укинута или преиначено, а не само укинута или преиначено.

Ad 4: Овај разлог предвиђен је не зато да се заштите они дужници који су носиоци друштвених новчаних средстава на рачуну код Службе друштвеног књиговодства, већ зато што су новчана средства само ових дужника пренесена на повериоце, па се само они могу користити установом противизвршења, док остали дужници немају потребе за коришћење разлога из тач. 4. ст. 1. чл. 59. ЗИП, за противизвршење, јер се њихова потраживања не преносе на повериоца пре правоснажности решења о извршењу, па оно не може постати правоснажно док траје поступак по опозиционој тужби.

При одређивању разлога за противизвршење нови се Закон руководи начелима максималне економичности, па стога није ни предвиђена могућност коришћења овог института тамо где дужник спровођење извршења може спречити приговором, односно обуставом извршења. На пример ако је дужник платио дуг после настанка извршне исправе а пре подношења предлога за извршење дужник може на основу тач. 8. чл. 50. ЗИП, приговором побијати решење о извршењу, па ако поверилац те наводе призна, суд ће на основу ст. 4. чл. 53. ЗИП,

обуставити извршење и укинути спроведене извршне радње. У случају пак, да поверилац не призна постојање дужниковог плаћања, суд ће дужника према ст. 1. чл. 54. ЗИП, упутити на парницу. У случају да опозициона тужба успе и извршење се прогласи недопуштеним, суд ће по предлогу дужника обуставити поступак извршења и укинути спроведене извршне радње (попис и забрану). Али када се ради о спровођењу извршења на новчаним средствима која се воде на рачуну код Службе друштвеног књиговодства, онда се обуставом поступка извршења и укидањем извршних радњи та друштвена новчана средства не могу повратити на рачун дужника, већ дужник према тач. 4. ст. 1. чл. 59. ЗИП, мора благовремено користити институт противизвршења подношењем оваквог предлога. А ако тај предлог не поднесе у законском року, њему остаје само једино даље средство тужба по основу повраћаја неосновано наплаћеног.

Ако до наплате на терет дужника у корист повериоца дође на основу налога или неког другог акта неког другог органа, а не на основу решења о извршењу наплаћени износ дужник не може тражити натраг предлогом за противизвршење.

Противизвршењу нема места ако је извршење проведено, и ако је у међувремену преиначено решење о извршењу и извршење одложено до окончања поступка по захтеву за заштиту законитости.

Према чл. 59. ст. 2. ЗИП предлог за противизвршење дужник може поднети суду у року од три месеца од дана када је сазнао за разлог за противизвршење, а најдоцније у року од једне године од дана окончања извршног поступка. Овом одредбом Закон је одредио да је рок од три месеца субјективни рок, а рок од једне године апсолутни рок, те да су ови рокови преклузивни.

Ако дужник поднесе предлог за противизвршење по протеклу ових рокова, суд ће га одбацити. Исто тако дужник не може пре истека апсолутног рока од једне године остварити своје потраживање тужбом због неоснованог обогаћења у парничном поступку, са разлога што се наведено потраживање може остваривати у извршном поступку подношењем предлога за противизвршење. Апсолутни рок од једне године рачуна се од дана окончања извршног поступка. Према чл. 41. ст. 2. ЗИП, у вези са чл. 59. ст. 2. ЗИП, окончање извршног поступка наступа правоснажношћу решења о извршењу, односно решења о преносу потраживања и намирењем повериоца.

Ако дужник из било којих разлога пропусти да предлог за противизвршење поднесе у року од три месеца од дана сазнања за разлог за противизвршење, а најкасније у року од једне године од дана окончања извршног поступка, он може према ст. 3. чл. 59. ЗИП неосновано принудно наплаћени износ остваривати тужбом у парничном поступку све док му то право не застари.

2. ПОСТУПАК ПО ПРЕДЛОГУ И РЕШЕЊЕ О ПРОТИВИЗВРШЕЊУ. — Чланом 60. ЗИП уређен је поступак поводом предлога за противизвршење који се састоји из два дела, претходног и главног.

У претходном поступку суд доноси решење којим се предлог усваја или одбија, а у главном решење о противизвршењу, како је то предвиђено чл. 61. ЗИП-а.

Поступак започиње достављањем предлога повериоцу с позивом да се у законском року о њему изјасни. Ако поверилац врати оно што је извршењем добио, самим тим ствар је окончана. Међутим, у случају ако се поверилац успротиви предлогу за противизвршење онда суд обавезно заказује рочиште на које позива повериоца и дужника.

У случају кад се поверилац није у року изјаснио или је изјавио да се не противи предлогу, суд доноси решење о његовом усвајању. Суд може у претходном поступку и не достављајући предлог за противизвршење повериоцу, одбацити предлог као неблагоприятан.

Решењем којим се усваја предлог истовремено се налаже повериоцу да у року од 15 дана врати дужнику оно што је извршењем добио. То је рок за добровољно испуњење обавезе.

Против овог решења, странке могу изјавити жалбу, без обзира да ли је било позитивно или негативно.

По правоснажности овог решења, суд ће, на предлог дужника одредити противизвршење. У погледу даљег поступка сходно се примењују одредбе које се односе на извршење.

За доношење решења о противизвршењу потребан је посебан предлог дужника, који се доставља месно надлежном суду. Улоге странака су сада измењене, јер дужник постаје поверилац, а поверилац дужник.

Дужник има сва права повериоца у поступку противизвршења. Он је овлашћен да одреди средства извршења, када је у питању извршење ради наплате новчаног потраживања (продаја ствари, извршења на личном дохотку повериоца о др.).

Трошкови поступка противизвршења припадају повериоцу. Трошкови који су од дужника наплаћени у поступку извршења могу се од повериоца тражити да их врати само ако је он неосновано поставио захтев за извршење и на тај начин скривио што је до противизвршења дошло.

3. НЕМОГУЋНОСТ ПРОТИВИЗВРШЕЊА. — Предлог за противизвршење неће се усвојити ако се тражи повраћај предмета у погледу кога су наступиле такве стварне или правне промене да повраћај није више могућ (ст. 1. чл. 62. ЗИП).

Предметна ствар може бити измењена тако да је спојена са неком другом (уграђена у њу), или јој је побољшан квалитет и увећана вредност (на половном аутомобилу уграђени нови делови, на земљишту које је било предмет извршења подигнута је зграда велике вредности) итд., што чини стварне промене услед којих противизвршење не би било допуштено.

Ако ствар није изменила своја битна својства, али је отуђена или јој је у међувремену измењен њен првобитни облик, противизвршење се не би могло дозволити.

У случају немогућности противизвршења дужник може своје право остваривати у парничном поступку и пре истека рока и чл. 59. ст. 2. ЗИП-а.

ЛИТЕРАТУРА

1. Др Иво Матијевић и др Фердо Чулиновић, Коментар Закона о извршењу и обезбеђењу, Београд, 1937.
2. Александар Ђорђевић и Јосип Студин, Закон о извршном поступку са стручним објашњењем, „Службени лист”, Београд, 1979.
3. Недељко Срећковић и Драгутин Лукић, Приручник судског извршног поступка, „Правно-економски центар”, Београд, 1981.
4. Др Боривоје Познић, Грађанско процесно право, XI допуњено издање, „Савремена администрација”, Београд, 1990.

ПРИКАЗИ

Милорад Ботић: „ЛОКВАЊИ”, 1990.

Милорад Ботић није током своје адвокатске каријере себи поставио питање: адвокатура или поезија. Није приликом првог проседеа свог скривеног песника под насловом *Прегутао сам песника* (1977), ни две године касније када се појавила *Паоријада*, није ни сада на промоцији *Локвања* (1990).

Тако су и питање и одговор били остављени читалачкој публици, пре свега адвокатској, јер само она може бити арбитар.

Он сам, у некрологу блиском колеги и песнику, Воји Мијатовићу, каже: „Адвокат је потиснуо песника и прогутао композитора”.

Усуђујем се рећи: Код Милорада Ботића таквог разрешења нема. Своје стваралаштво никада није удвојио дилемама. Адвокат и песник имали су своје време, простор и посвећеност.

И мада је аутор избегао да кроз своје песме постави ово питање, и мада оно није судбински определило стваралаштво Милорада Ботића, можда је одговор садржан у реченици: Поезија, адвокатури упркос, и њој у славу.

Можда.

Милорад Ботић, једно од најзначајнијих имена војвођанске адвокатуре, а публицистички највредније и најплодније, пуних 20 година био јој је на челу (1952—1972), са филозофском мудрошћу и (песничком) лакоћом.

У том бурном времену, када је адвокатура једва понекад прелазила Рубикон „докле далеко може стићи немила опозиција”, поезија је, сада се то јасно види, имала своје неосвојене просторе, мисаоно и реторички оплемењујући Ботићев професионални ангажман, будући увек изнова веру у лепе завршетке бесконачних дуела и искушења, налазећи свој извор у „плитким бунарима Бачке”. (Збиља, како су толико плитки, а непресушни?).

Прелепо детињство знало је да сачува све лепе слике дечачких „јутрења” и зато је било прелепо (а не само зато што није било лако), и да разбукта радозналост коју живот са својим добрима мења, али која је само код песника заносном посвећеношћу испуњена.

Слике Милорада Ботића су снажне и топле, толико да их је успео пронети кроз време и сећања, као топлу струју, кроз цели свој живот, и поклонити их онима који су о лепотама Бачке и њеним житородним ширинама слушали можда само у тв дневницима.

Војводина је опевана у песмама које јој доликују, у којима се њена лепота увек сјајно огледа, али нико до сада није певао о Бачкој и њеним

локвањима, о њеним барама и рукавцима, о Јегричкој која кроз Бачку броди као велики друм / плодна и родна / отежала / једва да кроз Кер протече /, о Бачкој / благородној долини света /, о Бачкој / земљи блистања / рујаве пшенице / златалих сунцокрета / кукуруза у зрењу / дебелих река / широких бара / уских канала / плитких бунара /, о локвањима који се само песмом могу насликати, о мистичној тишини старокерског гробља које чува успомену на сеоску лепотицу Катицу, о Ваики, Манџики и Милки, о свету који се вратити не може, али се памти свежином непролазности.

Збиља, шта је то толико лепо у „обичним“ призорима Бачке?

„Помисли на све оне лепе стварчице које је Коро направио у Жизору: две врбе, мало воде, мост, као слика на општој изложби. Какво ремек-дело! Нека су благословени они који виде лепе ствари на скромним местима, тамо где други људи не виде ништа!“ (Камиј Писаро, свом сину Лисјену, Ерањи, 26. јула 1893)

Милорад Ботић казује о својој Бачкој на лак и једноставан начин, али призоре који се на хоризонту појављују небројено пута и сасвим су обичан крајолик ока, читалац доживљава на сасвим нов начин.

Зато, нека део одговора буде и наведени цитат из писма Камија Писароа.

Тај свет, старокерски, романтични, „ботићевски свет“, као да је све време био и инспирација и уточиште, радост живота и неугасла нада. И зато тај свет, адвокатури упркос, није бринуо за свој незаборав. Ни онда када су понекад опоре адвокатске дужности тражиле цео простор и целу личност за себе, „старокерски свет“ био је и изнад и испод, свуда околу оног што се дневно збивало.

Локвањи Милорада Ботића не могу се довољно лепо представити, до читањем ових јединствених стихова.

Зато ови редови у *Гласнику* нису класичан приказ стваралаштва, ни позив за читање. Они су само прилика да *Гласник* каже свом некадашњем главном и одговорном уреднику да му је још једном учинио част, као у оних 20 година (1952—1972), као и после, до данашњих дана, посвећујући преко 300 својих текстова адвокатури, адвокатима и својој Комори.

Мирослав Здјелар

XL ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ СУДА, РЕПУБЛИЧКИХ И ПОКРАЈИНСКИХ ВРХОВНИХ СУДОВА И ВРХОВНОГ ВОЈНОГ СУДА (23. и 24. маја 1989)

НАЧЕЛНИ СТАВ бр. 1/89

1. Ако законом за поједине случајеве није другачије одређено, приликом одлучивања о захтеву за накнаду штете за оштећено земљиште на коме постоји право својине суд ће увек, кад је то у складу са општим интересом, одредити успостављање ранијег стања па и када трошкови успостављања ранијег стања премашују тржишну цену земљишта.

2. Ако успостављање ранијег стања није могуће, или то према околностима конкретниог случаја не захтева друштвени интерес, оштећеном ће се досудити накнада у новцу у износу којим може прибавити друго одговарајуће земљиште.

Образложење:

Правни проблем око одређивања накнаде штете за оштећена земљишта често је присутан у судској пракси, а нарочито код оних земљишта која су разним радњама оштећена до те мере да се више не могу да употребљавају за своју намену. Фактички се ради о таквим оштећењима земљишта која могу да се упореде са пропадањем ствари. Међутим, о уништењу земљишта не може да се говори због тога што независно од обима и природе оштећења оно и даље постоји, али без одговарајуће употребне вредности.

Код овакве правне и фактичке ситуације одређивање накнаде штете намеће неколико питања при пресуђивању. Прво, да ли суд треба да одреди накнаду штете у новцу или да наложи успостављање ранијег стања, односно довођење земљишта у стање пре штетног догађаја. Друго, ако довођење земљишта у првобитно стање није могуће или не постоји друштвена оправданост, тада, колики износ новца треба да се одреди. Треће, каква ће бити правна судбина земљишта за које је плаћена накнада односно да ли ће штетник моћи да стекне право својине, односно друга права призната прописима.

Закон о облигационим односима у одредбама члана 185. регулисао је питање накнаде штете и то, успостављање ранијег стања и одређивање накнаде у новцу. Међутим, постоји низ специфичности при одређивању накнаде штете код оштећених земљишта и те околности налажу потребу да се донесе начелни став по спорним питањима, са циљем уједначавања судске праксе у земљи. Пре свега, земљиште је добро општег интереса и мора да се рационално користи у сагласности са прописаним условима (чл. 84. и 86. Устава СФРЈ). Суд код одлучивања по захтеву за обештећење, мора да води рачуна и о општем интересу да се сачува употребна вредност земљишта. Из ових разлога, увек када је у питању општи

интерес, накнада штете одредиће се успостављањем ранијег стања, па и тада када трошкови за успостављање ранијег стања превазилазе тржишну цену земљишта. Код одређивања оваквог става, пошло се од тога да износ штете неће бити надмашен само ако се накнада цени у светлу друштвеног интереса.

С обзиром да се у судској пракси појављује дилема каква накнада штете треба да се одреди, суд при коначном одлучивању треба да цени све околности случаја.

Питање о експлоатацији и коришћењу земљишта, предмет је регулисања појединих закона у републикама и покрајинама, као што су рударство, земљорадња, шумарство и други. У тим посебним законима делимично се решава и питање плаћања обештећења, односно довођење у првобитно стање земљишта применом разних метода. Из тих разлога унето је у начелни став да ће се одредити одговарајућа накнада штете ако за поједине случајеве није другачије одређено.

Ако суд нађе да накнада треба да се одреди у новцу, у том случају висина ће се утврђивати у износу којим ће се оштећени моћи да набави друго одговарајуће земљиште. То би била тржишна цена оштећеног земљишта.

Међутим, у току поступка за одређивање накнаде штете странке могу да се споразумеју да штетник преузме оштећено земљиште, односно да и даље остане сопственик или да стекне права која признаје закон уколико земљиште пређе у друштвену својину. Ако не дође до споразума, односно оштећени се не сагласи да штетник има овакво право на земљиште, тада ће се износ одређене накнаде смањити за преосталу тржишну вредност оштећеног земљишта. Овакав начин одређивања накнаде штете налази поткрепу у правилима права на обештећење (одштетно право) да оштећени не може да извлачи корист, односно да

добеје потпуну накнаду и да задржи земљиште које по правилу има некакву вредност самим својим постојањем.

С обзиром да се за оштећена земљишта у друштвеној својини примењују посебни прописи за обештећење, нарочито у поступку за експропријацију, заузет начелни став треба по правилу да се примењује код оштећених земљишта на којима постоји право својине.

При усвајању начелног става изражено је и мишљење, да спорна питања око накнаде штете за оштећена земљишта, налазе своја решења у одредби члана 185. Закона о облигационим односима и да су она, таква каква су дата, довољна за судску праксу у одлучивању у грађанско-правним споровима (делегат Врховног суда Хрватске). Међутим, изражен је и став мањине (делегати Врховног суда СР Словеније) која сматра да је преурањено да се заузима начелни став по постављеним спорним правним питањима. У пракси судова, последњих година, при пресуђивању било је оваквих случајева и сваки од њих био је специфичан у односу на одређивање штете и репарације. Начелни став не би помогао развоју казуистике, већ би је затварао, а створиле би се и процесне тешкоће у раду првостепених судова. Предвиђени услов за усаглашавање са општим интересом, значи увођење нове категорије у одштетно право. С обзиром да у одредбама члана 185. и члана 156. став 3. Закона о облигационим односима постоје мерила која су основни оквир за решавање спорног проблема, доношење начелног става не би било потребно.

ЗАКЉУЧАК бр. 4/89

1. Станарине спадају у повремена новчана потраживања на која затезна камата тече од дана кад је суду поднесен захтев за њихову исплату, ако законом није другачије прописано.

2. У повремена новчана потраживања на која затезна камата тече од дана када је суду поднесен захтев за њихову исплату не спадају накнаде за утрошену електричну енергију, употребу телефона и друге сличне накнаде које се повремено обрачунавају.

О б р а з л о ж е њ е :

Закон о облигационим односима у одредби члана 279. став 3. прописује да на повремена новчана давања тече затезна камата од дана када је суду поднесен захтев за њихову исплату. Која давања (потраживања) имају карактер повремених закон не дефинише у овој или некој другој одредби.

Због непрецизности законских прописа, тумачења ове одредбе, а и пракса су различити. Док су јединствене мишљења о томе да станарина представља повремено потраживање, поред осталог и због веће јасноће закона о овом потраживању, она су подељена у односу на карактер других потраживања која се повремено обрачунавају и плаћају.

Након разматрања свих изнетих мишљења усвојен је закључак из наслова из следећих разлога:

Закон о облигационим односима у делу у којем говори о признаници прописује: „Ако дужник повремених давања као што су закупнине и друга потраживања која се повремено обрачунавају, као што су она која настају утроском електричне енергије или воде, или употребом телефона има признаницу...”

Из овакве дефиниције произилази да законодавац прави разлику између повремених потраживања (каква је закупнина) и оних која се само повремено обрачунавају за која су као примери наведени потраживања која настају утроском електричне енергије или воде, употребе телефона и сл.

Закон у одредби члана 372. став 1. прописује „потраживања повремених давања која доспевају годишње

или у краћим одређеним размацима времена (повремена потраживања)... застаревају за 3 године од доспелости сваког појединог давања” а у ставу 2. прописује „исто важи за ануитете... али не важи за отплате у оброцима и друга делимична испуњења”.

Анализом ове одредбе уочава се различито регулисање рока застарелости потраживања повремених давања и оних која се само делимично испуњавају — плаћају.

Употребом појмова „повремена давања и потраживања која се повремено обрачунавају, односно делимична испуњења” законодавац је направилу разлику између потраживања која представљају повремена давања у смислу одредбе члана 279. став 3. ЗОО, какав карактер има станарина, од оних која се само делимично испуњавају — плаћају каква су потраживања за комуналне услуге.

Из изнетог произилази да у свим случајевима када повремене исплате чине делимично испуњење обавезе нису у питању повремена новчана давања већ само делимично плаћање дуга сагласно одредбама општих услова, односно уговора који чине основ плаћања. Стога повериоцу на доспела повремена обрачуната потраживања затезна камата припада према одредбама члана 277. а не члана 279. став 3. ЗОО.

Уз ову аргументацију произашлу из закона неизбежна је и она коју чини наша стварност. Захуктала инфлација и висока каматна стопа значу погодовање неуредних дужника на штету средстава даваоца услуга ако би заузели супротан став од оног израженог под тачком 2. закључка.

СВОЈИНСКО—ПРАВНИ ОДНОСИ ПРЕСТАНАК ПРАВА СВОЈИНЕ

(Чл. 81. и 82. Устава СРС)

Није у сагласности са Уставом СР
Србије Закон о поступању са напуш-

теном земљом колониста у Аутономној Косовско-Метохијској области којим је предвиђен престанак права својине колониста на непокретностима без накнаде.

И з о б р а з л о ж е њ а :

„Уставном суду Србије дата је иницијатива за оцењивање уставности Закона о поступању са напуштеном земљом колониста у Аутономној Косовско-Метохијској области („Сл. гласник НР Србије”, бр. 9/47), Оспорени закон ступио је на снагу 28. 2. 1947. године и важи још и данас, јер није изричито стављен ван снаге.

Наведеним законом предвиђен је престанак права својине на земљу без накнаде у случају да се колонисти којима је била додељена земља нису у одређеном року вратили на своју земљу.

Уставом СР Србије зајемчено је грађанину право својине у уставом утврђеним границама. Престанак права својине на непокретностима или ограничење овога права могуће је у смислу чл. 81. и 82. Устава СР Србије само уз накнаду. Устав не предвиђа могућност преласка непокретности из својине грађана у друштвену својину без накнаде, на начин како то предвиђа оспорени закон. Због тога је Уставни суд утврдио да наведени закон није у сагласности са Уставом СР Србије”.

(Одлука Уставног суда Србије У 418/88 од 6. III 1990)

ПЛАЋАЊЕ ЗАТЕЗНЕ КАМАТЕ

(Чл. 277. и 324. ЗОО)

У супротности је са законом да се плаћа затезна камата у случају закашњења плаћања месечне аконтације за електричну енергију.

И з о б р а з л о ж е њ а :

„Оспореном одредбом Одлуке о општим увјетима за испоруку електричне енергије („Народне новине”,

бр. 53/89) прописана је обавеза плаћања затезне камате за случајеве закашњења плаћања месечних аконтација за електричну енергију.

По оцени Уставног суда, оспорена одредба у супротности је са одредбама чл. 277. и 324. Закона о облигационим односима („Сл. лист СФРЈ”, бр. 29/78, 39/85 и 57/89). Ово из разлога што у претплатничким ратама за плаћање електричне енергије није садржана цијена стварно утрошене електричне енергије за одређено раздобље, већ само аконтација за неку очекивану, претпостављену потрошњу. Стога, плаћање претплатничких рата, односно аконтација, нема карактер одређене новчане обавезе из члана 277. став 1. Закона о облигационим односима због којег се, у случају закашњења њезина испуњења, могу зарачунавати затезне камате.”

(Одлука Уставног суда Хрватске У 266/89 од 8. III 1990)

ПРИВРЕМЕНО УСКРАЋИВАЊЕ БРАНИОЦИМА РАЗМАТРАЊА СПИСА И ПРИСУТВОВАЊА ИЗВОЂЕЊУ ПОЈЕДИНИХ ИСТРАЖНИХ РАДЊИ

(Чл. 168. ст. 5. и чл. 73. ст. 2. ЗКП)

Независно од дела за које се води истрага, браниоцима се може привремено ускратити разматрање списка и присуствовање извођењу појединих истражних радњи.

„Суд је као неоснован одбио предлог бранилаца оптужених да се издвоје записници пред истражним судијом и пред овлашћеним службеним лицима СУП-а који су састављени након доношења решења којим се браниоцима привремено ускраћује присуствовање извођењу појединих истражних радњи и разматрање списка.

Јавно тужилаштво је поднело захтев за спровођење истраге против

окривљених због основане сумње да су извршили кривично дело неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога из члана 245. став 2. у вези са ставом 1. КЗ СФРЈ, са предлогом да се, пошто се ради о организованој групи чији су учиниоци повезани са иностранством, предузимање појединих истражних радњи повери органу унутрашњих послова у смислу члана 168. став 4. ЗКП, што је истражни судија по испитивању окривљених и доношењу решења о спровођењу истраге и учинио. У исто време, тужилаштво је предложило да се браниоцима окривљених привремено ускрати разматрање списка и присуствовање извођењу појединих истражних радњи.

Уз овај предлог пружени су докази из којих произилази основана сумња да су нека од окривљених лица против којих је започета истрага у правцу кривичног дела из члана 245. КЗ СФРЈ у иностранству сарађивала са екстремном емиграцијом и да је део средстава од продате дроге усмерен на финансирање непријатељске делатности. Све то указује у тој фази поступка, на постојање посебних разлога за одбрану и безбедност земље који су разлози очигледно, према степену сумње у непосредној вези са делатношћу окривљених, независно од дела које им је према правној оцени стављено на терет, из којих разлога је истражни судија и донео решење на основу члана 168. став 5. у вези са чланом 73. став 2. ЗКП.

Изнете околности и начин предузимања радњи у претходном поступку били су основ да се предлог бранилаца одбије, те да се записници чије је издвајање из списка тражено не издвоје из списка”.

(Пресуда Окружног суда у Приштини К 81/88 од 19. VII 1988. године и Врховног суда Косова Кж 674/88 од 21. IV 1989)

УТВРЂИВАЊЕ ПРАВА ТРАЈНОГ КОРИШЋЕЊА

(Чл. 15. Закона о грађевинском земљишту — „Сл. гласник СРС”, бр. 27/86)

Право трајног коришћења на градском грађевинском земљишту може се утврђивати одлуком редовног суда опште надлежности, па и на делу одређене катастарске парцеле пре доношења детаљног урбанистичког плана, али се за такав део не може вршити физичка деоба нити вршити посебан пренос код надлежног катастра.

Из о б р а з л о ж е њ а :

„Првостепеном пресудом одлучено је, и то:

— под тач. I изреке утврђено је према туженима да тужилац има право трајног коришћења на делу кп. 1592/1 КО Врњачка Бања у мерама и границама како је то прецизирано у овом делу изреке,

— а под тач. II изреке, одбијен је тужбени захтев тужиоца да се тужени обавезу да дозволе да се у катастарском оперативу код Геодетске управе у Врњачкој Бањи изврши промена права коришћења наведеног дела непокретности у корист тужиоца.

Битно је да је првостепени суд изведеним доказима и правилном оценом истих утврдио чињенично стање: да тужилац као сопственик породичне стамбене зграде од х одељења, која је на лицу места постојала пре ступања на снагу Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта из децембра 1958. године, у смислу члана 37. тог закона има право коришћења земљишта које покрива та зграда и земљишта које служи за његову редовну употребу, а то је предметни део парцеле кп. 1592/1 КО Врњачка Бања, који је иначе на лицу места као део ограђен живом оградом, а које је земљиште неопходно за њену редовну употребу.

Такође, по члану 15. Закона о грађевинском земљишту коришћење изграђеног градског грађевинског земљишта подразумева коришћење грађевинске парцеле која обухвата поменуто земљиште под зградом и земљиште које служи за редовну употребу зграде за време док на том земљишту зграда постоји, а по члану 6. Закона о промету непокретности преносом права својине на згради нови сопственик стиче исто право коришћења. У вези предњег, првостепени суд је правилно утврдио да је предметна парцела обухваћена генералним урбанистичким планом, а не и детаљним урбанистичким планом, тако да у вези поменутог неопходног земљишта за редовну употребу још нису установљене посебне урбанистичке јединице. Због тога је првостепени суд правилно поступио када је под тач. I изреке првостепене пресуде усвојио тужбени захтев тужиоца у односу на утврђивање да тужиоци имају предметно право трајног коришћења на наведеном идентификованом делу предметне парцеле.

У односу на тужбени захтев из тач. II изреке првостепене одлуке правилно је првостепени суд утврдио да је исти неоснован и то са разлога да предметни део још увек није обухваћен детаљним урбанистичким планом, а физичка деоба катастарске парцеле и пренос код катастра на основу оваквог утврђеног права, нису дозвољени по изричитом пропису из члана 61. Закона о планирању и уређењу простора („Сл. гласник СРС”, бр. 27/85).

У жалби тужиоца се посебно истиче да тужилац не тражи цепање парцеле ни физичку деобу, већ само да се њихово право на делу наведене парцеле примени по катастарском операту. Међутим, овакви наводи су неосновани, јер би то управо било цепање катастарске парцеле, односно њихово физичко издвајање, што је недозвољено у смислу цитираног прописа.

У жалби тужених се истиче да ова зграда није уклопљена у урбанистички план, што је ирелевантно с обзиром да је утврђено да за предметно подручје не постоји детаљни урбанистички план.”

(Пресуда Окружног суда у Краљеву Гж. 1121/89 од 16. XI 1989)

БЕСПРАВНА ГРАДЊА

Грађевински објекат изграђен без одобрења надлежног органа до легализације или његовог уклањања (бесправна изградња) има својство покретне ствари.

И з о б р а з л о ж е њ а :

„У поступку пред нижестепеним судовима утврђено је да је спорна породична стамбена зграда изграђена на грађевинском земљишту које је у друштвеној својини, на парцелама на којима тужиоци и туженом као бившим власницима припада право привременог коришћења. Зграда је подигнута без одобрења за грађење, па у садашњој ситуацији, остављајући по страни могућност евентуалне легализације, та зграда има карактер бесправно изграђеног објекта, услед чега се третира као покретна ствар на коју право власништва има градитељ. Таква зграда је с правног гледишта, до евентуалне легализације, привремени грађевински објект, а такав објект није саставни део земљишта, па због тога не припада власнику земљишта ако га је подигло треће лице.

Ако је грађевински објект подигнут без одобрења на грађевинском земљишту у друштвеној својини, у поступку легализације може се конституисати трајно право коришћења у корист градитеља”.

(Одлука Врховног суда БиХ Рев 415/88 од 20. IV 1989)

ЗАЈЕДНИЧКА СВОЈИНА

(Чл. 13. ст. 2. Закона о основним својинско-правним односима — „Сл. лист СФРЈ“, бр. 6/80)

Стабло на међи се не дијели према граничној линији већ је у заједничкој својини сусједа, па се увијек претпоставља да су њихови дијелови једнаки.

И з о б р а з л о ж е њ а :

„Посјечено стабло расло је на међи: по налазу вјештака имало је 1,30 м³ огревног дрвета, па како је једном трећином прелазило на земљиште тужиоца, овоме је досуђена 1/3 вриједности у износу од 3.440 динара. Пресуда је заснована на погрешној примјени материјалног права. Према правном правилу из параграфа 421. бившег Општег грађанског законика стабло на међи се не дијели према граничној линији, већ представља заједничку својину власника сусједних земљишта (ово правно правило се примењује, у недостатку позитивног прописа по основу члана 4. Закона о неважности правних прописа донијетих до 6. априла 1941. године и за вријеме непријатељске окупације). Према Закону о основним својинско-правним односима, у случају да сувласнички дијелови нису одређени, претпоставља се да су једнаки (члан 13. став 2). Будући да је стабло на међи по правном правилу имовинског права увијек у заједничкој својини, претпоставка о једнаким дијеловима се не може оборити. Због тога у овом случају тужиоцу припада накнада од 1/2 вриједности посјеченог стабла“.

(Одлука Врховног суда БиХ Рев 461/88 од 11. V 1989)

УГОВОР О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ

(Чл. 117. Закона о наслеђивању — „Сл. гласник СРС“, бр. 52/74, 1/80, 25/82)

Када су непокретности предмет уговора о доживотном издржавању, није

прописана обавеза страна уговорница да оне морају бити тачно означене.

Пресудом Врховног суда, одбијена је као неоснована ревизија тужиоца, изјављена против пресуде окружног суда.

И з о б р а з л о ж е њ а :

„У проведеном поступку утврђено је да је сада пок., као примацац издржавања, пред општинским судом закључила уговор о доживотном издржавању са туженом, као примацом издржавања. Чланом 1. тачка б. уговора регулисано је да је предмет уговора, поред осталог, целокупна непокретна имовина сада покојне, као и она непокретна имовина коју је примила по основу тековине од свога мужа, а по уговору.

С обзиром на овако утврђено чињенично стање, правилно је окружни суд применио материјално право када је утврдио да је уговор о доживотном издржавању у односу на непокретне ствари пуноважан и да производи правно дејство, јер је у односу на непокретну имовину закључен у форми прописаној одредбом члана 117. Закона о наслеђивању, односно није противан принудним прописима.

Одредбом члана 117. Закона о наслеђивању којом су прописани услови за пуноважност уговора о доживотном издржавању, није прописана обавеза страна уговорница да, када су предмет уговора непокретности, исте морају бити тачно означене. Напротив, обавеза постоји само за покретне ствари (и то оне које не служе за употребу и искоришћавање непотребних ствари), као што су пољопривредне справе, алати и стока, које морају у уговору бити наведене, док је у односу на непокретности означено да су предмет уговора све непокретности које припадају примаоцу издржавања у време закључења уговора, па стога наводи ревизије тужиоца о погрешној примени материјалног права нису основани.“

(Одлука Окружног суда у Пожаревцу Гж 643/89—4 од 7. XI 1989)

РАЗВОД БРАКА И СТАНАРСКО ПРАВО

(Чл. 20. ст. 1. Закона о стамбеним односима — „Сл. лист СР БиХ”, бр. 14/84)

Могућ је споразум брачних другова, закључен након развода брака, да један од њих остане носилац станарског права, а да други због тога добије већи дио у брачној тековини него што то одговара његовом доприносу.

И з о б р а з л о ж е њ а :

„Ранији брачни другови споразумно су подијелили брачну имовину, тако да је, поред осталог туженом припао штедни улог, а тужитељица је остала једини носилац станарског права у друштвеном стану који су користили у току трајања брачне заједнице.

Нижестепени судови закључују да је ништав споразум о томе да тужитељица остане једини носилац станарског права, јер да су тиме разведени супрузи располагали станарским правом наплатно, а то није дозвољено.

Овај суд сматра основаним наводе ревизије да у смислу одредбе члана 266. Породичног закона СР БиХ брачни другови могу заједничку имовину споразумно подијелити тако да поједине ствари или права из те имовине припадну једном или другом. На основу одредбе члана 20. став 1. Закона о стамбеним односима („Службени лист СР БиХ”, бр. 14/84) могућ је споразум брачних другова о томе ко ће од њих након развода брака остати носилац станарског права. Нема никакве законске запреке да оба ова споразума брачни другови закључе истовремено, као што је учињено у конкретном случају. Такви споразуми нису ништави и под претпоставком да се при подјели за-

једничке имовине имало у виду који од брачних другова ће остати носилац станарског права на стану који су заједно користили до тада. У конкретном случају не може се прихватити правни став нижестепених судова да је учињено незаконско располагање станом, јер би се под тим подразумевало стицање станарског права уз уговарање имовинске користи. Брачни другови су до закључења поменутих споразума заједнички били носиоци станарског права, па се не може сматрати да је закљученим споразумом тужени на основу тог споразума који је по закону дозвољен, престао бити суносилац станарског права.”

(Одлука Врховног суда БиХ Рев 220/88 од 9. II 1989)

РАСКИД УГОВОРА ЗБОГ ПРОМЈЕЊЕНИХ ОКОЛНОСТИ

(Чл. 133. ЗОО)

Раскид уговора због промијењених околности може се тражити ако су наступиле околности које отежавају обавезу једне странке или су наступиле околности због којих се не може остварити сврха уговора, тиме да у сваком од ових случајева кумулативно морају бити испуњене и претпоставке да је очито да уговор више не одговара очекивањима уговорних страна и да би по опћем мишљењу било неправично одржати га на снази такав какав је.

И з о б р а з л о ж е њ а :

„Првостепени суд, међутим, полазећи од тога да тужитељ тражи раскид уговора због неиспуњења (став 3. члана 125. ЗОО) уопће није расправљао о чињеницама, барем не о свим, о којима зависи (евентуална) примјена члана 133. ЗОО на односе странака. Зато није разумљива другостепена пресуда ни у том дијелу, јер за закључке другостепеног суда —

барем засад — нема упоришта у чињеницама утврђеним у поступку пред судом првог степена.

Тако није расправљано да ли су:

1. наступиле околности које отежавају обвезу једне стране, или

2. наступиле околности због којих се не може остварити сврха уговора.

Раскид се и у једном и у другом случају, јер се ради о претпоставкама алтернативног значења, може тражити ако је утјецај промјењених прилика такав да је очигледно да уговор не одговара очекивањима уговорних страна и (кумулативно) да би према опћем мишљењу било неправедно да се уговор одржи на снази (став 1. члан 133. ЗОО). Тако је пропуштено саслушати странке на околност што су очекивале од уговора и зашто су уговориле исплату у року од седам година. Надаље, требало је оцијенити да ли је страна која се позива на промјењене околности била дужна у вријеме склапања уговора узети у обзир могућу промјену околности."

(Одлука Врховног суда Хрватске Рев 672/88 од 23. XI 1988)

ЗНАЊЕ ПРОДАВАОЦА ЗА НЕДОСТАТКЕ

(Чл. 482. ЗОО)

Одредба у уговору о продаји да купац преузме возило у виђеном стању, не мора значити да је искључена одговорност продаваоца за материјалне недостатке ствари.

Из о б р а з л о ж е њ а :

„Тужитељ је возило купио од туженог и у уговору је одређено да купац преузима возило у виђеном стању и то одмах.“

Дословно тумачећи ту одредбу уговора нижестепени судови су закључили да тужени као продавалац не преузима никакву гаранцију за возило у погледу његовог техничког

стања и исправности за вожњу, а нарочито у погледу евентуалних скривених мана, односно да је тужитељ као купац купио рабљено возило на свој ризик и да слиједом тога не може накнадно улагати никакве рекламације због тога што је возило неисправно за вожњу.

Осим тога, судови сматрају да тужитељева тврдња да му је тужени као аутомеханичар рекао да је возило исправно за вожњу и да му га може вратити ако није исправно, није правно релевантна за овај спор, зато што усмени углавци додати правном послу не производе никакве правне учинке, јер су у супротности с оним што је наведено у писменом уговору.

Не може се за сада прихватити овакав правни став другостепеног суда крај утврђених околности да је тужени по струци аутомеханичар и да је он сачинио предметни уговор, те да се тужитељ прије него се одлучио на куповину овог возила возио у истом са туженим и да је по преузимању возила одмах преузео вожњу у току које је дошло до застоја у вожњи, као и да је тужени на позив тужитеља дошао у Загреб и заједно с њим покушао покренути возило.

Тужитељ није стручњак аутомеханичарске струке, па из наведене околности да се он са туженим као аутомеханичарем претходно возио у том возилу, произилази да је он показао дужну пажњу у односу на исправност возила и да није могао и морао знати да је возило неисправно.

Крај свих тих околности које су претходиле закључењу уговора и под којим се тужитељ одлучио за куповину овог возила, одредба у уговору „да се возило купује у виђеном стању“ не може значити да је искључена одговорност туженог као продаваоца за материјалне недостатке ствари.

Све ово тим више кад се има у виду да је тужени аутомеханичар и да је возило прије продаје генерално уређено, па је као такав морао знати да ли је возило способно за вожњу, због

чега су нижестепени судови у смислу одредбе члана 486. тачка 2. Закона о обвезним односима, при тумачењу ове одредбе уговора, а према недостацима утврђеним по вјештаку аутомеханичарске струке, требали цијенити да ли су ти недостаци морали бити познати туженом и да ли их је он прикрио тужитељу”.

(Одлука Врховног суда Хрватске Рев 16/88 од 24. VIII 1988)

УГОВОР ЗАКЉУЧЕН РАЗМЈЕНОМ ТЕЛЕКСА

(Чл. 1107. ст. 2. ЗОО и узанса број 31. ст. 3. Опште узансе за промет робе — „Сл. лист ФНРЈ”, бр. 15/54)

Пуноважан је уговор о продаји закључен размјеном телекса и када је телекс који садржи понуду потписао неовлаштено лице ако је отпремљен у име уговорене странке са њеног телепринтереа.

Из образложења:

„Овај суд налази да је између странака закључен пуноважан уговор о продаји робе, иако је понуду дату путем телекса потписало неовлаштено лице, те да је тужени дужан да исплати уговорену цијену. У смислу члана 1107. став 2. Закона о облигационим односима, Опште узансе за промет робом („Службени лист ФНРЈ”, број 15/54), неће се примењивати последије ступања на снагу овог закона у питањима која су њиме регулисана, што значи да се евентуалне правне празнине могу попуњавати примјеном ових узанси и након ступања на снагу Закона о облигационим односима. Из исправа у спису, чију аутентичност парничне странке нису оспориле, произилази да је тужени потписан по референту за набавке, који нема својство пуномоћника по запослењу, телексом наручио куповину робе, а под условима испоруке и плаћања садржаним у претходном телексу тужиоца. Телексом је тужилац ову понуду

прихватио. Пријемом прихвата понуде код туженог закључен је, у смислу члана 39. Закона о облигационим односима уговор између парничних странака. Како Закон о облигационим односима нема одредбе о начину закључења уговора путем телекса, испуњени су услови предвиђени одредбама члана 1107. став 2. ЗОО да се примијени Општа узанса за промет робом број 31. став 3. по којој пошиљалац не може оспоравати пуноважност понуде или изјаве о прихватању понуде отпремљене у његово име преко његовог телепринтереа.”

(Одлука Врховног суда БиХ 389/87 од 28. VII 1988)

ДЕКЛАРАТОРНА ТУЖБА

(Чл. 187. ЗПП)

Лице које има правни интерес има право да тражи деклараторном тужбом да се утврди да је брак био ништав те да не производи позитивне имовинско-правне последице у корист брачног друга који је учествовао у његовом закључивању.

Из образложења:

„Из садржине списка следи да је спорни брак закључен 13. фебруара 1988. године и да је брачни друг тужене умро 8. маја 1988. године. Тужба је поднесена 28. новембра 1988. године, дакле, после смрти Б. Г. Чиничнићни основ тужбе је апсолутна ништавост, јер да је пок. Г. био неспособан за расуђивање приликом закључења брака и да брак није закључен у циљу заједничког живота, те да је тужилац наследник иза пок. Г. на заоставштини која постоји.

Судови су одбацили тужбу погрешном применом права. Истина, према члану 42. Закона о браку, право на подизање тужбе за поништај брака не прелази на наследнике, али наследници тужиоца могу продужити већ започети поступак. Међутим, у овој правној ствари није реч о тужби за поништај брака, као тужби за

преображај статусног брачно-правног односа. Реч је о деклараторној тужби за утврђење ништавости брака и за утврђење да тужена због ништавости брака нема право на наслеђивање умрлог брачног друга.

За подношење овакве деклараторне тужбе има основа како у процесном (члан 187. ЗПП), тако и у материјалном праву. Наиме, у смислу члана 39. ст. 1. и 2. Закона о браку апсолутно је ништав брак закључен од лица неспособног за расуђивање (члан 33. Закона о браку) односно брак који није закључен у циљу заједнице живота брачних другова (члан 37. Закона о браку). Такав, ништав брак, који је у супротности са принудним прописима, не производи позитивне имовинско-правне (наследно-правне и друге) последице у корист брачног друга који је учествовао у његовом закључивању. Апсолутна ништавост брака почиње од његовог закључења. Подношење тужбе за утврђење апсолутне ништавости брака не застарева ни после смрти брачног друга.

За суђење по тужби за утврђење ништавости брака надлежан је општински суд. За подношење овакве тужбе тужилац мора имати правни интерес. Општински суд је надлежан за суђење и по другом тужбеном захтеву који је такође обухваћен овом тужбом — за утврђење да тужена нема право на наслеђе.”

(Решење Врховног суда Војводине Рев I—40/89 од 28. XII 1989)

Облици и подоблици стицања сувојине могу се уређивати само законом а не и самоуправним општим актом, односно прописом.

Питање: Да ли је стицање сувојине уређено таксативно законом или се могу и други случајеви стицања сувојине прописати самоуправним општим актом?

Одговор: Облици стицања сувојине, одређени у члану 7. став 1. и 2. Закона о стамбеним односима су: удруживање средстава ради изград-

ње, односно куповине идеалног дела стана, куповина идеалног дела стана који се већ користи и улагање личних средстава у финансирање радова на побољшању услова становања. Подоблици стицања сувојине куповином идеалног дела стана у друштвеној својини који се већ користи уређени су у одредби члана 8. став 1. закона. Други облици и подоблици стицања сувојине не могу се уређивати самоуправним општим актом, односно прописом зато што је у члану 7. став 2. закона изричито прописано да се други случајеви стицања сувојине могу прописати само законом.

(Члан 9. Закона о стамбеним односима Србије)

На куповину станова из друштвене својине примењује се одредба члана 6. Закона о стамбеним односима као и члана 14. Закона о промету непокретности јер нису у колизији, док се члан 15. Закона о промету непокретности не примењује зато што је одредба члана 6. у односу на тај члан *Lex specialis*, с обзиром да су у колизији.

Питање: Какав је однос члана 6. Закона о стамбеним односима и члана 14. и 15. Закона о промету непокретности?

Одговор: На куповину станова од стране носиоца станарског права, закупца стана и чланова њиховог породичног домаћинства примењује се одредба члана 6. Закона о стамбеним односима, као и члана 14. Закона о промету непокретности, јер нису у колизији, већ се допуњавају. С обзиром да је одредба члана 15. Закона о промету непокретности у супротности са чланом 6. Закона о стамбеним односима, она се не примењује на куповину станова, већ одредба члана 6. Закона о стамбеним односима као *Lex specialis*.

(Члан 6. Закона о стамбеним односима Србије)

Приредио
Александар Вортић

СА СЕДНИЦЕ САВЕЗА РЕПУБЛИЧКИХ И ПОКРАЈИНСКИХ АДВОКАТСКИХ КОМОРА ЈУГОСЛАВИЈЕ

У Београду је 23. јуна 1990. године одржана седница Председништва Савеза републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије. председавао је председник Председништва Савеза, адвокат Стеван *Рончевић*, а у раду су учествовали Жарко *Булић*, члан Председништва Савеза – испред Адвокатске коморе Босне и Херцеговине, Илија *Дармановић*, члан Председништва Савеза – испред Адвокатске коморе Црне Горе, Крешимир *Абел*, заменик члана Председништва – испред Адвокатске коморе Хрватске, Николај *Гргуревич*, заменик члана Председништва – испред Адвокатске коморе Словеније, Милан *Вујин*, заменик члана Председништва – испред Адвокатске коморе Србије.

Седници су присуствовали и у њеном раду учествовали и Арно *Вичић*, одвјетник у Загребу и национални потпредседник Међународне уније адвоката за Југославију, Милан *Миковић*, адвокат у Панчеву, стални представник Савеза у одбору Савезног већа Скупштине СФРЈ за правосуђе, Боривој *Јекић*, адвокат у Новом Саду и члан Одбора за припрему 60-годишњице Савеза из АКВ, Тома *Фила*, адвокат у Београду, Јаков *Миовић*, секретар Савеза и Бранислав *Вељковић*, записничар.

Одсутни су били представници Адвокатске коморе Македоније и Адвокатске коморе Косова.

Након дискусије и расправе по предложеном дневном реду, Председништво Савеза је донело, између осталих, следеће *Закључке*:

1. Савез републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије иступа из Савезне конференције Социјалистичког савеза радног народа Југославије. Администрација Савеза ће пратити све битне промене у вези са СК ССРЈ, и уколико се укаже могућност, поднеће захтев за учешће у подели имовине СК ССРЈ.

2. Председништво Савеза не прихвата иницијативу да се образује нека нова стручно-професионална организација на нивоу федерације.

Уколико се евентуално оваква организација и образује, Савез се неће учланити у ту новостворену организацију.

Савез би пратио рад ове организације као посматрач и размењивао би искуства и идеје.

3. Савез ће се обратити Скупштини СФРЈ, Савезном извршном већу и Савезном секретаријату за правосуђе, како би био укључен у рад група у припреми за доношење нових закона.

4. Поводом предложених промена Устава СФРЈ, као и предложеног решења о изрицању смртне казне у Амандману LVIII, тачка 2, Председништво Савеза републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије указује да је адвокатура по свом бићу против смртне казне, те је Председништво Савеза заузело став да је у сваком случају против изрицања смртне казне у случају непосредне ратне опасности, те следствено томе предлаже да се у Амандману LVIII бришу речи „непосредне ратне опасности”.

Председник Рончевић информисао је учеснике седнице, у вези са обележавањем 60-годишњице постојања и рада Савеза републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије, која би требало да се у октобру 1990. године свечано обележи на скупу у Новом Саду, да је Адвокатска комора Хрватске доставила имена својих кандидата за добијање Повеље Југославенске адвокатуре (Крешимир Абел, адвокат из Загреба, Ратко Журић, адвокат из Загреба, и др Милан Владовић, адвокат из Задра), те да би предлоге што пре требало да доставе и остале чланице Савеза.

Као домаћин свечаног скупа у поводу прославе 60-годишњице Савеза, Адвокатска комора Војводине је одредила Комисију за припрему прославе, у којој се налазе Стеван Рончевић, Боривој Јекић и Милан Миковић.

Жарко Булић информисао је учеснике седнице да је Адвокатска комора Босне и Херцеговине донела одлуку о измени Тарифе о наградама и накнадама за рад адвоката, и да вредност бода сада износи 20,00 динара.

М. З.

ИЗ ПОЗИВА ЗА ОСМИ КОНГРЕС УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА О СПРЕЧАВАЊУ ЗЛОЧИНА И О ПОСТУПКУ ПРЕМА ПРЕСТУПНИЦИМА

— Хавана, август — септембар 1990.

Злочин прети безбедности, добробити и личном интегритету свију нас. Пораст злочиначких појава подрива и политичку стабилност неких земаља, а ремети квалитет живота у многим другим, изискујући огромне економске и социјалне трошкове. Злочин је у порасту и цвета — не само обични традиционални улични злочини као што су крађа и разбојништво, већ и нови облици међународног криминала као што је трговина дрогом, тероризам, привредни прекршаји, злоупотреба власти и повреде људских права у виду масовних убистава и мучења.

Нове технологије, нарочито савремена комуникациона и транспортна средства, прилагођене су и примењују се од стране криминалаца. Истовремено, полиција и судство многих земаља заостаје иза усавршеног предузетништва криминала. За борбу против савременог криминала, потребно је обезбедити довољно финансијских средстава, савременију обуку, боље формулисање политике, удружене акције и сарадњу.

Све шире транснационалне димензије озбиљних злочиначких дела, те потреба да се јача и побољша међународна сарадња ради њиховог сузбијања, главне су теме о којима ће Осми конгрес Уједињених нација о сузбијању злочина и о поступку према преступницима да расправља у Хавани.

Уједињеним нацијама поверена је руководећа улога да се међународна сарадња у сузбијању криминала и кривично правосуђе унапреди. Њихови програми имају следеће главне циљеве: — да помогну земљама да смање ниво криминала; — да поставе основне стандарде правосудне примене; — да обезбеде права жртве и спрече њихову виктимизацију; — да унапреде поступке према преступницима у смислу хуманијег и ефикаснијег односа; да поспешују сврсисходно спречавање криминала и кривично правосуђе; — да унапреди сакупљање и растурање информација из ове области.

Од свог првог конгреса о криминалу 1955. године, Уједињене нације су порадиле на поспешивању разумевања природе и опсега проблема везаних за криминал, те на унапређењу акција ради њиховог сузбијања и контроле.

Конгреси Уједињених нација о криминалу одржавају се сваке пете године: 1955. у Женеви, 1960. у Лондону, 1965. у Штокхолму, 1970. у Кјоту у Јапану, 1975. у Женеви, 1980. у Каракасу у Венецуели, и 1985. у Милану у Италији.

Тема Конгреса посвећена је „Међународној сарадњи у сузбијању криминала и кривичном правосуђу за XXI век”. Акценат ће бити стављен на развој стратегије и политике за будућност ради изналагања најефикаснијих начина супротстављања тероризму, организованом криминалу, трговини дрогом и разним видовима привредног криминала, те и злочинима који угрожавају човекову околину. Очекује се да ће Конгрес финализирати и препоручити Уједињеним нацијама више нових међународних аката на усвајање, укључујући типске уговоре, стандарде, норме и смернице.

На Конгресу ће учествовати представници влада, специјализованих агенција Уједињених нација, међувладиних организација и невладиних организација у консултативном статусу са Економским и социјалним саветом Уједињених нација, те поједини стручњаци. Представници невладиних организација одржаће и посебне састанке за време одржавања Конгреса. Га Маргарет Џоун Ансти (Margaret Joan Anstee), генерални директор Уреда Уједињених нација у Бечу, постављена је за генералног секретара Конгреса, док је извршни секретар Конгреса г. Едуардо Ветере, начелник Огранка за спречавање злочина и кривично правосуђе Центра Уједињених нација за социјални развој и хуманитарне послове у Бечу.

Дневни ред Осмог конгреса о криминалу у Хавани обухватаће следеће главне теме:

1) Криминал и развој — спречавање криминала и унапређење кривичног правосуђа ради развоја; реалност и перспективе међународне сарадње;

2) Затвори и алтернативе — политика у односу на кривичне поступке и проблеме затвора те друге казнене санкције и алтернативне мере;

3) Организовани криминал и тероризам и ефикасна национална и међународна акција;

4) Малолетничко правосуђе — спречавање деликвенције и заштита омладине; начелни прилази и упуте;

5) Смернице Уједињених нација — норме и смернице за сузбијање криминала и кривично правосуђе — примена и приоритети за даље одређивање стандарда.

Неке од специфичних предмета расправе на Конгресу укључиће и следеће:

- Тенденције светског криминала
- Смернице ради сузбијања транснационалних дела криминала (на пр. криминални поступци према човековој околини и културној баштини)
- Начини спречавања службене корупције
- Мере за спречавање конвенционалног криминалитета
- Стварање глобалне информационе мреже
- Техничка сарадња и саветодавне службе за користи влада
- Поступак према прекршитељима зависним од дрога и према затвореницима који болују од СИДЕ
- Мере за смањење претрпаности затвора
- Сарадња у сакупљању доказног материјала ради поступка према организованом криминалу
- Техника испитивања прања новца, финансијске преваре и уцењивања
- Сарадња у истрази, хватању, одузимању и преузимању прихода стеченог од криминала
- Мере за заштиту жртава и сведока тероризма
- Интервенциони механизми ради спречавања насиља против деце, супружника, старих и инвалидних лица у домаћинству
- Начини осигурања права детета и ефикасни програми за децу са улице
- Методе примене права човека у правосудном извршењу
- Смртна казна

Нацрти аката и уговора које ће Конгрес разматрати:

- Минимална стандардна правила за мере безскрбништва
- Смернице за спречавање малолетничке деликвенције
- Минимална стандардна правила за малолетнике лишене слободе
- Основни принципи улоге тужилаца
- Основни принципи улоге адвоката
- Основни принципи употребе силе и оружја од стране службеника одговорних за примену закона
- Типски уговори о изручивању и узајамној помоћи око питања криминала
- Типски споразуми за (а) пренос поступка у случајевима криминала и (б) пренос надгледања страних прекршитеља који су условно осуђени или условно ослобођени.

Следећи пропратни програми биће организовани за време Конгреса:

- Истраживачки семинар о алтернативама за затвор
- Демонстрациони семинар о компјутеризовању система кривичног правосуђа
- Предавања истакнутих стручњака и научника
- Општи састанак националних дописника
- Сликарске и друге изложбе

Обзиром на улогу јавног информисања и важност рада Конгреса и његових циљева као и стремљења његових учесника и саме организације Уједињених нација да се проблеми криминала и могућности побољшања стања у свету уопште као и на националном и локалном плану ради безбедног живљења и развоја, што боље схвате, позивају се редакције да обезбеде одговарајуће информисање својих читалаца, слушалаца односно гледалаца о овом важном аспекту безбедности сваке државе и да настоје учинити да се оно што боље осигура. За новинаре који би са лица места извештавали, стојимо на располагању за неопходан пријавни образац.

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора АКВ, одржаној 31. 08. 1990. године, донета су следећа решења:

1. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Китановић Бранислава, рођена 27. 05. 1963. године у Кикинди, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Максима Горког бр. 35, а са даном 31. 08. 1990.

2. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Стојановић Гордана, рођена 14.12.1964. године у Зрењанину, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Вељка Влаховића бр. 16/5, а са даном 31.08.1990.

3. Брише се из Именика адв.приправника Стојановић Гордана, адв. приправник код Грујић Душана, адвоката у Зрењанину, са даном 31.08.1990. године, због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

4. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Бедов Предраг, рођен 12.01.1963.године у Новом Саду, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Димитрија Туцовића бр. 22/III, а са даном 31.08.1990.

5. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Цвејић Милица, рођена 24.07.1962. године у Сремској Митровици, са седиштем адв. канцеларије у Врднику, Трг Маршала Тита бр. 14, а са даном 31.08.1990.

6. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Рашковић-Shellih Вера, рођена 23.08.1956. године у Великој Дренови, са седиштем адвокатске канцеларије у Кули, Буре Стругара ул. бр. 17, а са даном 31.08.1990.

7. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Радак Саво, рођен 27.01.1963. године у Доловима, Кључ, са седиштем адвокатске канцеларије у Руми, Гробљанска ул. бр. 23 а са даном 31.08.1990.

8. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Биро Чаба, рођен 15.03.1955. године у Старој Моравици, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, ул. Харамбашевића бр. 1/б, а са даном 31.08.1990.

9. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Станков Миливој, рођен 12.02.1952. године у Башаиду, Кикинда, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Цара Душана ул. бр. 12, а са даном 31.08.1990.

10. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Мајорош Чаба, рођен 01.03.1962. године у Сенти, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Банијска ул. бб. локал бр. 9, а са даном 31.08.1990.

11. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Ђурчић Нада, рођена 01.03.1950. године у Београду, Вишеградска ул. 26, са седиштем адв. канцеларије у Апатину, Димитрија Туцовића бр. 32, а са даном 31.08.1990.

12. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Јабланов Драги, рођен 18.05.1950. године у Кикинди, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Народне омладине бр. 12, а са даном 31.08.1990.

13. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Срдић Мирко, рођен 02.04.1944. године у Дрвару, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, ул. Народног фронта бр. 43, а са даном 31.08.1990.

14. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Илић Бошко, рођен 15.11.1958. године у Сомбору, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, ул. Милете Јакшића бр. 13, а са даном 31.08.1990.

15. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Момчиловић Радослав, рођен 20.10.1958. године у Сремској Митровици, са седиштем адвокатске канцеларије у Шиду, ул. Бориса Кидрича бр. 8, а са даном 31.08.1990.

16. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Кеметер Зоран, рођен 07.04.1962. године у Сремској Митровици, са седиштем адвокатске канцеларије у Сремској Митровици, ул. Бориса Кидрича бр. 21, а са даном 31.08.1990.

17. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Брбаклић Светислав, рођен 18.07.1943. године у Сомбору, са седиштем адвокатске канцеларије у Сомбору, Апатински пут бр. 28, а са даном 31.08.1990.

18. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Пашћановић Родољуб, рођен 31.05.1953. године у Новом Саду, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Јована Ђорђевића бр. 5, а са даном 31.08.1990.

19. Уписује се у Именик адвоката АК Војводине Јасика Никола, рођен 29.11.1952. године у Инђији, са седиштем адвокатске канцеларије у Инђији, Блок - 44, Ламела А, а са даном 31.08.1990.

20. Условно се уписује у Именик адвоката АК Војводине Грујић Душан, рођен 10.09.1938. године у Кањижи, са седиштем адвокатске канцеларије у Сомбору, Апатински пут бр. 28, а са даном давања свечане изјаве.

21. Условно се уписује у Именик адвоката АК Војводине Војновић Стеван, рођен 19.10.1938. године у Лединцима, Нови Сад, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Руменачка ул. бр.2, а са даном давања свечане изјаве.

22. Условно се уписује у Именик адвоката АК Војводине Маширевић Милан, рођен 22.06.1940. године у Осјеку, са седиштем адвокатске канцеларије у Сомбору, Париске комуне бр. 10, а са даном давања свечане изјаве.

23. Уписује се у Именик адвокатских приправника Бесеновац Љубица, рођена 02.10.1963. године у Сремској Митровици, са адвокатско-приправничком вежбом код Грујићих Ј. Драгоја, адвоката у Пешинцима, а са даном 31.08.1990.

24. Уписује се у Именик адвокатских приправника Јаношевић Пера, рођен 17.10.1960. године у Руми, са адвокатско-приправничком вежбом код Јовановић Р. Михајла, адвоката у Руми, а са даном 31.08.1990.

25. Уписује се у Именик адвокатских приправника Киш Тигран, рођен 28.08.1964. године у Панчеву, са адвокатско-приправничком вежбом код Калишки Васе, адвоката у Панчеву, а са даном 31.08.1990.

26. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Стојанов Зоран, рођен 21.08.1964. године у Новом Саду, са адвокатско-приправничком вежбом код Колесар Федора, адвоката у Новом Саду, а са даном 31.08.1990.

27. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Вал Миклош, рођен 25.01.1962. године у Новом Саду, са адвокатско-приправничком вежбом код Милић Душана, адвоката у Новом Саду, а са даном 31.08.1990.

28. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Ранчић Саша, рођен 05.08.1961. године у Руми, са адвокатско-приправничком вежбом код Секулић Драгомира, адвоката у Новом Саду, а са даном 31.08.1990.

29. Брише се из Именика адвоката АК Војводине Папулин Владимир, адвокат у Новом Саду, због заснивања радног односа, а са даном 31.08.1990.

30. Брише се из Именика адвокатских приправника АКВ Лазовић Мирјана, адвокатски приправник из Новог Сада, са адвокатско-приправничком вежбом код Савић Саве, адвоката у Новом Саду, а са даном 24.06.1990. због заснивања радног односа.

31. Брише се из Именика адвокатских приправника АКВ Радишић Татјана, адвокатски приправник из Зрењанина, са адвокатско-приправничком вежбом код Михајловић Јована, адвоката у Зрењанину, а са даном 01.03.1990. због завршетка адвокатско-приправничке вежбе.

32. Узима се на знање да је Бајић Мирослав, адвокат у Сенти, закључио уговор о заступању „Панонија”, д.д. Сента, Вука Караџића 23, почев од 02.07.1990.

33. Узима се на знање да је Лукић Милош, адвокат у Бачкој Паланци, закључио уговор о заступању Аутотранспортне задруге „Превоз” из Бачке Паланке, Маршала Тита бб почев од 03.05.1990.

34. Одбија се захтев Чапо Наде, адвоката у Апатину, да се евидентира уговор о заступању који је закључила са ПИК Кооперација „Пригревица” у Пригревици.

35. Узима се на знање да су Ђукић Ђорђе и Војновић Милан, адвокати у Новом Саду, основали удружену адвокатску канцеларију почев од 01.08.1990. године, са седиштем у Новом Саду, Михала Бабинке бр. 36.

36. Узима се на знање да је Вебер Ђорђе, адвокат у Новом Саду, закључио боловање дана 30.07.1990. године, те да је наставио с радом.

37. Узима се на знање да је Латиновић Слободан, адвокат у Новом Саду, због болести спречен да обавља адвокатску делатност. За време боловања замењиваће га, као привремени заменик, Иванчевић—Латиновић Лидија, адвокат у Ветернику.

38. Узима се на знање да су Зубац Видомир и Марковиновић Звонко раскинули уговор о удруживању, те да ће убудуће од 15.07.1990. године водити индивидуалне канцеларије: Марковиновић Звонко у Сомбору, Венац С. Степановића 34, а Зубац Видомир, Сомбор, Венац С. Степановића 17.

39. Узима се на знање да је Петров Александар, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинуо адвокатско-приправничку вежбу у адвокатској канцеларији Плачков Ђорђа, адвоката у Новом Саду, дана 15.09.1990. године, те да исту наставља код Петров Павла, адвоката у Бечеју, ул. Маршала Тита бр. 45 са 15.09.1990.

40. Узима се на знање да је адвокат Миленковић Зоран променио адресу своје адвокатске канцеларије у Жабљу, у улици Жарка Зрењанина бр. 26, почев од 27.08.1990.

41. Узима се на знање да је адвокат Срдић С. Недељко променио адресу своје адвокатске канцеларије у Руми, у улици ЈНА број 165, почев од 01.07.1990.

42. Узима се на знање да је адвокат Микулић Божић променио адресу своје адвокатске канцеларије у Црвенки, у улици Маршала Тита бр. 110, почев од 31.08.1990.

43. Узима се на знање да је адвокат Чапо Нада променила адресу своје адвокатске канцеларије у Апатину, у улици Франца Розмана бр. 22, почев од 25.08.1990.

Управни одбор

Издавачки савет

Милорад Ботић, адвокат у пензији, Нови Сад (председник), проф. *др Тибор Варди*, редовни професор Правног факултета у Новом Саду, проф. *др Славко Царић*, декан Правног факултета у Новом Саду, *др Светислав Радовановић*, судија Уставног суда Војводине, *мр Томислав Ђурђевић*, председник Врховног суда Војводине, *Слободан Шовић*, судија Вишег суда у Сремској Митровици, *Живојин Гајић*, судија Вишег суда у Сомбору, *Томислав Лаиновић*, РО „Инекс Хемофарм“ Вршац, *Ђуро Шкрбић*, судија Врховног суда Војводине, *Зоран Вучевић*, адвокат у Новом Саду, *др Сава Грујић*, адвокат у Новом Саду, *Стеван Рончевић*, председник Управног одбора АКВ, *Мирослав Здјелар*, адвокат у Новом Саду, проф. *др Никола Ворганић*, адвокат у пензији, Нови Сад, *др Аурел Лошонц*, адвокат у Суботици и *Сава Савић*, адвокат у Новом Саду.

Уређивачки одбор

Главни и одговорни уредник

Мирослав Здјелар

адвокат у Новом Саду

Др Александар Маркићевић, адвокат у Новом Саду, *Слободан Белянски*, адвокат у Новом Саду, *Александар Ворганић*, адвокат у Новом Саду, *Миливоје Милић*, адвокат у Срем. Митровици, *Александар Грчки*, адвокат у Мољу, *Имре Варди*, адвокат у Зрењанину

Технички уредник

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај-Јовина 20/Л. Телефон: 29-459. Претплата до 1. I 1991. је 150,00. – дин. Претплата за иностранство 40 USA долара. Цена једног броја је 30,00 – дин.

Тек. рачун 65700-678-2047. Рукописи се не враћају.

У издавању часописа учествује и Самоуправна интересна заједница за научни рад Војводине

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САПВ бр. 418 – 18 од 23. маја 1973. године, *Гласник* је стручна публикација ослобођена основног и пореза на промет.

Слог и штампа „Црњанин“, Салаксије бб, Раковац

